

Saamelaisalueen koulutuskeskus
Sámi oahpahusguovddáš
Säämi máttááttáskuávdáš
Sää'mvuud' škooul'jemkөөskөs

LUONTO- JA YMPÄRISTÖALAN PERUSTUTKINTO 180 OSP (OPH-1235-2020)

OSAAMISEN ARVIOINNIN TOTEUTTAMISSUUNNITELMA 2021-24

Saamelaisalueen koulutuskeskus
Toivoniementie 246, 99910 Kaamanen
kanslia@sogsakk.fi
www.sogsakk.fi

Sisällys

LUONTO- JA YMPÄRISTÖALAN PERUSTUTKINNON ALAKOHTAINEN SUUNNITELMA	4
1 Perustutkinnon muodostuminen Saamelaisalueen koulutuskeskuksessa	4
1.1 Joustavat opintopolut	4
1.2 Opintojen järjestäminen	4
1.3 Opintojen lukuvuosisuunnitelma	7
1.4 Ammattiosaajan työkykypassi.....	9
2 Aiemmin hankitun osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen linjaukset sekä menettelytavat	12
3 Osaamisen osoittamisen suunnittelu	13
4 Osaamisen arvioinnin toteutus ja arvioinnista päättäminen.....	16
5 Arvioinnin muuttaminen ja arvioinnin oikaisu.....	17
6 Todistus tutkinnon suorittamisesta, tutkinnon osan suorittamisesta tai todistus osaamisesta	19
7 Salassapito ja tietosuoja.....	20
8 Toteutus- ja arviointisuunnitelman laadunvarmistus.....	20
9 Ammatilliset tutkinnon osat (145 osp), toteutus- ja arviointisuunnitelmat	20
9.1 Yleinen arviointikriteeristö.....	20
9.2 Kaikille pakolliset tutkinnon osat	21
9.2.1 Luonto- ja ympäristöalalla toimiminen, 30 osp (koodi: 103932).....	21
9.3 Osaamisalan pakolliset tutkinnon osat	23
9.3.1 Luonnossa ohjaaminen, 40 osp (koodi: 103934)	23
9.3.2 Paliskunnassa työskenteleminen, 20 osp (koodi: 103935).....	26
9.3.3 Poronhoito, 35 osp (koodi: 103936).....	28
9.4 Valinnaiset tutkinnon osat	29
9.4.1 Maastoretken ohjaaminen, 20 osp (koodi: 103952)	29
9.4.2 Kalastuspalveluissa toimiminen, 15 osp (koodi: 103947)	31
9.4.3 Poronlihan tuotannossa toimiminen, 30 osp (koodi: 103958).....	32
9.4.4 Eläimen käyttö luontoalan ohjelmapalveluissa, 15 osp (koodi: 103940).....	34
9.4.5. Porojen talviruokinta, 15 osp (koodi: 103956)	36
9.4.6. Porojen vasottaminen ja vasojen merkitseminen, 15 osp (koodi 103957)	37
9.4.7. Ulkoilualueiden rakentaminen ja hoitaminen, 20 osp (koodi: 103962)	39
9.4.8. Tuotteiden valmistaminen luonnonmateriaaleista, 15 osp (koodi: 103960)	40
9.4.9 Yritystoiminnan suunnittelu, 15 osp (koodi 400008).....	41
9.4.10 Yrityksessä toimiminen (koodi 400009).....	42
9.4.7 Paikallisiin ammattitaitovaatimuksiin perustuva tutkinnon osa.....	43
9.4.7.1 Luontopalveluissa toimiminen, 15 osp	43
9.4.7.2 Ohjelmapalveluissa toimiminen, 15 osp	44

	3
9.4.7.3 Poronhoidon maastotyöt, 15 osp	45
9.4.7.4 Kansainvälisessä yhteistyössä toimiminen, 15 osp	45
9.4.7.5 Poron lopettaminen teurastuksessa, 5 osp	46
9.4.7.6 Nahkamuokkaamon ohjaajana toimiminen, 15 osp	47
9.4.7.7 Poronhoidon välineiden kunnostaminen ja valmistaminen, 15 osp	49
9.4.7.8 Yritystoiminta saamelaisalueella, 15 osp	49
9.4.7.8 Saamen kieli ja kulttuuri, 15 osp	52
10 Yhteiset tutkinnon osat	56
10.1 Viestintä- ja vuorovaikutusosaaminen, 19 osp (400012)	56
10.2 Matemaattis-luonnontieteellinen osaaminen, 6 osp (400013)	63
10.3 Yhteiskunta- ja työelämäosaaminen, 10 osp (4000014)	65
11 Yhteisopetusajan saame 5 osp	69

LUONTO- JA YMPÄRISTÖALAN PERUSTUTKINNON ALAKOHTAINEN SUUNNITELMA

1 Perustutkinnon muodostuminen Saamelaisalueen koulutuskeskuksessa

Ammatillisessa peruskoulutuksessa suoritettava perustutkinto muodostuu ammatillisista tutkinnon osista (145 osaamispistettä) ja yhteisistä tutkinnon osista (35 osaamispistettä). Ammatillisen perustutkinnon laajuus on 180 osaamispistettä. Tutkintoon kuuluvana opiskelija suorittaa 35 osaamispisteen laajuisesti yhteisiä tutkinnon osia. Niistä pakollisia tutkinnon osia on 26 osaamispisteen laajuisesti ja valinnaisia tutkinnon osia 9 osaamispisteen laajuisesti. Yhteisten tutkinnon osien osaamistavoitteet osaamisen arviointi on kirjattu tutkinnon perusteisiin.

1.1 Joustavat opintopolut

Perustutkinto on suunniteltu toteutettavaksi peruskoulun jälkeisenä tutkintona noin kolmessa vuodessa. Opintojen eteneminen kuvataan lukusuunnitelmaan. Opiskelijan opinnot henkilökohtaistetaan heti opintojen alussa ja aikaisempi osaaminen tunnustetaan ja tunnustetaan, jolloin aiemmin hankittu osaaminen voi lyhentää valmistumisaikaa. Joustavat opintopolut mahdollistavat opiskelijalle myös kolmoistutkinnon suorittamisen. Lisäksi opiskelija voi opiskella yrittäjyyttä osallistumalla ns. yrittäjäopintoihin tai valita kansainvälisyyttä painottavia opintoja esim. suorittamalla työpaikalla tapahtuvaa oppimista ulkomailla. Saamelaisalueen koulutuskeskus painottaa kansainvälisissä jaksoissa osaamisen hankkimista Pohjois-Kalotin alueella. Lisäksi opiskelijoilla on mahdollisuus saamen kielten opintoihin. Yksilölliset opintopolut kirjataan opiskelijan henkilökohtaiseen osaamisen kehittämissuunnitelmaan (HOKS).

1.2 Opintojen järjestäminen

Pedagogisen toiminnan lähtökohtana on opiskelijan puuttuvan osaamisen hankkiminen ja osaamisen laadunvarmistus. Saamelaisalueen koulutuskeskuksessa opiskelijalla on mahdollisuus opiskella myös tutkinnon osia kokonaisen tutkinnon sijaan. SAKK toimii yhteistyössä saamelaisalueen lukioiden kanssa, tarjoten mahdollisuutta suorittaa ammatillinen perustutkinto, lukion oppimäärä ja ylioppilastutkinto kolmoistutkintona. Opiskelijan kanssa käytävissä HOKS-keskusteluissa voidaan tutkia mahdollisuutta suorittaa useampi kuin yksi tutkinto opintojensa aikana. Jokaiseen perustutkintoon sisältyy johtokunnan päätöksellä vähintään 3 osp:n (osaamispisteen) laajuiset saamen kulttuurin opinnot. Opinnot sisällytetään pääsääntöisesti ammatillisiin tutkinnon osiin.

Luonto- ja ympäristöalan perustutkinnon, 180 osp, muodostuminen Saamelaisalueen koulutuskeskuksessa
<https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/kooste/7015830>

AMMATILLISET TUTKINNON OSAT, 145 OSP

Kaikille pakolliset tutkinnon osat, 30 osp

Luonto- ja ympäristöalalla toimiminen, 30 osp (103932)

Osaamisalan pakollinen tutkinnon osa, 40 osp (luontoala) / 55 osp (porotalousala)

Luonnossa ohjaaminen (luontoalan osaamisala), 40 osp (103934)

Paliskunnassa työskenteleminen (porotalouden osaamisala), 20 osp (103935)

Poronhoito (porotalouden osaamisala), 35 osp (103936)

Valinnaiset tutkinnon osat, 70 osp

Elintarvikkeiden valmistaminen luonnontuotteista, 30 osp (103939)

Eläimen käyttö luontoalan ohjelmapalveluissa, 15 osp (103940)

Erityisryhmien ohjaaminen luonnossa, 15 osp (103941)

Hyvinvoinnin tuottaminen eläinten avulla, 15 osp (103942)

Hyvinvoinnin tuottaminen luonnontuotteilla, 20 osp (103943)

Jäteasemalla työskenteleminen, 20 osp (103944)

Jäte- ja kierrätyslaitoksella toimiminen, 20 osp (103945)

Jäte- ja kierrätysneuvonta, 20 osp (103946)

Kalastuspalveluissa toimiminen, 15 osp (103947)

Kädentaidoissa ohjaaminen, 15 osp (103948)

Luonnontuotekasvien viljeleminen, 30 osp (103949)

Luonto-ohjaamisen erityisosaaminen, 20 osp (103950)

Luontoperustaiset hyvinvointipalvelut, 20 osp (103951)

Maastoretken ohjaaminen, 20 osp (103952)

Maastoruokailun järjestäminen, 15 osp (103953)

Metsästyspalveluissa toimiminen, 15 osp (103954)

Perinnemaisemien kunnostaminen ja hoitaminen, 20 osp (103955)

Porojen talviruokinta, 15 osp (103956)

Porojen vasottaminen ja vasojen merkitseminen, 15 osp (103957)

Poronlihan tuotannossa toimiminen, 30 osp (103958)

Ryhmätoiminnassa ohjaaminen, 15 osp (103959)

Tuotteiden valmistaminen luonnonmateriaaleista, 15 osp (103960)

Tutkimuksessa avustaminen, 10 osp (103961)

Ulkoilualueiden rakentaminen ja hoitaminen, 20 osp (103962)

Vesistöjen kunnostaminen ja hoitaminen, 20 osp (103963)

Vieraslajitorjunta, 20 osp (103964)

Ympäristökohteen kunnostaminen ja hoitaminen, 20 osp (103965)

Ympäristön tilan selvittäminen, 15 osp (103966)

Ympäristöviestintä, 20 osp (103967)

Ympäristöä säästäviin kulutusvalintoihin ohjaaminen, 20 osp (103968)

Huippusaajana toimiminen, 15 osp (400010)

Ilmastovastuullinen toiminta, 15 osp (103931)

Työpaikkaohjaajaksi valmentautuminen, 5 osp (400011)

Yrityksessä toimiminen, 15 osp (400009)

Yritystoiminnan suunnittelu, 15 osp (400008)

Paikallisiin ammattitaitovaatimuksiin perustuva tutkinnon osa, 5-15 osp

Luontopalveluissa toimiminen, 15 osp

Ohjelmapalveluissa toimiminen, 15 osp

Poronhoidon maastotyöt, 15 osp

Kansainvälisessä yhteistyössä toimiminen, 15 osp

Poron lopettaminen teurastuksessa, 5 osp

Nahkamuokkaamon ohjaajana toimiminen, 15 osp

Poronhoidon välineiden kunnostaminen ja valmistaminen, 15 osp

Yritystoiminta saamelaisalueella, 15 osp

Tutkinnon osa toisesta ammatillisesta perustutkinnosta, ammattitutkinnosta tai erikoisammattitutkinnosta, 5-15 osp

Korkeakouluopinnot, 5-15 osp

Yhteisten tutkinnon osien osa-alueita, lukio-opintoja tai muita jatko-opintovalmiuksia tukevia opintoja, 1-25 osp

YHTEISET TUTKINNON OSAT, 35 OSP

Viestintä- ja vuorovaikutusosaaminen	pakolliset (11 osp)	valinnaiset (8 osp)
Äidinkieli (suomi/saame)	4 osp	2 osp
Toinen kotimainen kieli, ruotsi	1 osp	
Vieraat kielet, englanti	3 osp	
Toiminta digitaalisessa ympäristössä	2 osp	3 osp
Taide- ja luova ilmaisu	1 osp	3 osp (2 osp kulttuuripassi)
Matemaattis-luonnontieteellinen osaaminen	pakolliset (6 osp)	valinnaiset (0 osp)
Matematiikka ja matematiikan soveltaminen	4 osp	
Fysikaaliset ja kemialliset ilmiöt	2 osp	
Yhteiskunta ja työelämä osaaminen	pakolliset (9 osp)	valinnaiset (1 osp)
Yhteiskunnassa ja kansalaisena toimiminen	2 osp	1 osp
Työelämässä toimiminen	2 osp	
Opiskelu- ja urasuunnitteluvalmiudet	1 osp	
Yrittäjyys ja yrittäjämäinen toiminta	1 osp	
Työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitäminen	2 osp	
Kestävän kehityksen edistäminen	1 osp	
Yhteisopetusajan saamen kieli 5 osp valinnainen		
Ammattiosaajan työkykypassi tutkintoa täydentävä valinnainen		

1.3 Opintojen lukuvuosisuunnitelma

LUONTO-JA YMPÄRISTÖALAN PERUSTUTKINTO				
180 osp				
2 Ammatilliset tutkinnon osat, 145 osp	osp	2021-2024	2022-2025	2023-2026
2.1 Pakolliset tutkinnon osat				
2.1.1 Luonto- ja ympäristöalalla toimiminen (koodi: 103932)	30			
<i>Maastossa liikkuminen ja työskentely</i>	14,0			
<i>Luonto- ja ympäristöalan perusteet</i>	1,0	1,0		
<i>Suunnistus, kartanluku ja GPS:n käyttö</i>	2,0	2,0		
<i>Varusteet ja retkeilytaidot</i>	3,0	3,0		
<i>Talvileiri</i>	2,0	2,0		
<i>Ensiapu 1</i>	1,0	1,0		
<i>Moottorikelkan käyttö ja huolto</i>	2,0	2,0		
<i>Moottorisahan käyttö ja huolto</i>	1,0	1,0		
<i>Huoltokemikaalit</i>	1,0	1,0		
<i>Työturvallisuus</i>	0,5	0,5		
<i>Tulityö</i>	0,5	0,5		
<i>Luonnontuntemus ja ympäristövastuullisuus</i>	6,0			
<i>Pohjoisen luonnon ekologia</i>	1,0	1,0		
<i>Kasvien lajintunnistus 1</i>	1,0	1,0		
<i>Sienien lajintunnistus</i>	1,0	1,0		
<i>Lintujen lajintunnistus 1</i>	1,0	1,0		
<i>Kestävä kehitys</i>	1,0	1,0		
<i>Ympäristölainsäädäntö</i>	1,0	1,0		
<i>Toimintaympäristö</i>	10,0			
<i>Johdanto saamelaiskulttuuriin</i>	3,0	3,0		
<i>Poronhoidon perusteet</i>	2,0	2,0		
<i>Luonto- ja ympäristöalalla toimiminen, TEO</i>	5,0	5,0		
2.2 Luontoalan pakolliset tutkinnon osat				
2.2.1 Luonnossa ohjaaminen (koodi: 103934)	40			
<i>Luonto-ohjelmapalvelun järjestäminen</i>	11,0			
<i>Matkailun turvallisuus (sis. MaTuPa)</i>	1,0		1,0	
<i>Ensiapu 2</i>	1,0		1,0	
<i>Tuotteistaminen, hinnoittelu ja markkinointi</i>	4,0		4,0	
<i>Luonto-ohjelmapalvelut</i>	2,0	0,5	1,5	
<i>Tapahtumajärjestely</i>	3,0	2,0	1,0	
<i>Matkailun asiakaspalvelu ja ohjaaminen</i>	11,0			
<i>Asiakaspalvelu ja opastaminen</i>	2,0		2,0	
<i>Ryhmässä toimiminen</i>	1,0		1,0	
<i>Luontomatkailuenglanti</i>	2,0		2,0	
<i>Maastoruokailu</i>	3,0		3,0	
<i>Hygipassi</i>	0,5	0,5		
<i>Anniskelupassi</i>	0,5		0,5	
<i>Paikallistuntemus</i>	2,0		2,0	
<i>Luonnontuntemus ja luonnossa toimiminen</i>	9,0			
<i>Kasvien lajintunnistus 2</i>	1,0	1,0		
<i>Lintujen lajintunnistus 2</i>	1,0	1,0		

<i>Ekologia ja kestävä kehitys</i>	2,0	2,0		
<i>Luonnossa toimiminen</i>	3,0	3,0		
<i>Kaluston ja rakenteiden huolto</i>	2,0		2,0	
<i>Luonnossa ohjaaminen, TEO</i>	9,0			
2.3 Porotalousalan pakolliset tutkinnon osat				
2.3.1. Paliskunnassa työskenteleminen	20			
<i>Poronhoidon organisaatio</i>	2,0	2,0		
<i>Vastuullisuus</i>	2,0	2,0		
<i>Perinteet</i>	1,0	1,0		
<i>Paliskunnassa työskenteleminen, TEO</i>	15,0	15,0		
2.3.1 Poronhoito (koodi: 106054)	35			
<i>Porotalouden yrittäjyys</i>	15,0			
<i>Hygipassi</i>	0,5	0,5		
<i>Ensiapu 2</i>	1,0	1,0		
<i>Poron biologia</i>	1,5		1,5	
<i>Laitumet</i>	1,0			1,0
<i>Taloustieto</i>	1,5			1,5
<i>POMU</i>	1,5			1,5
<i>Lainsäädäntö</i>	1,0		1,0	
<i>Poronhoito, TEO (yrittäjyys)</i>	7,0		3,0	4,0
<i>Poronhoito, TEO (käytännön työt)</i>	20,0		10,0	10,0
2.4 Valinnaiset tutkinnon osat				
2.4.1 Valinnainen tutkinnon osa 1	15-20	15-20		
2.4.2 Valinnainen tutkinnon osa 2	15-30		15-30	
2.4.3 Valinnainen tutkinnon osa 3	5-30			5-30
2.4.4 Valinnainen tutkinnon osa 4	5-30			5-30
3 Yhteiset tutkinnon osat ammatillisessa peruskoulutuksessa, 35 osp	osp	2020-2021	2021-2022	2022-2023
3.1 Viestintä- ja vuorovaikutusosaaminen, 19 osp (koodi: 400012)				
<i>3.1.1 Äidinkieli</i>	6,0		6,0	
<i>3.1.2 Toinen kotimainen kieli, ruotsi</i>	1,0			1,0
<i>3.1.3 Vieraat kielet</i>	3,0			3,0
<i>3.1.4 Toiminta digitaalisessa ympäristössä</i>	5,0	2,0	2,0	1,0
<i>3.1.5 Taide ja luova ilmaisu</i>	4,0		2,0	2,0
3.2 Matemaattis-luonnontieteellinen osaaminen, 6 osp (koodi: 400013)				
<i>3.2.1 Matematiikka ja matematiikan soveltaminen</i>	4,0	1,0	1,0	2,0
<i>3.2.2 Fysikaaliset ja kemialliset ilmiöt ja niiden soveltaminen</i>	2,0	2,0		
3.3 Yhteiskunta- ja työelämäosaaminen, 10 osp (koodi: 400014)				
<i>3.3.1 Yhteiskunnassa ja kansalaisena toimiminen</i>	3,0		1,0	2,0
<i>3.3.2 Työelämässä toimiminen</i>	2,0			2,0
<i>3.3.3 Opiskelu ja urasuunnitteluvälmiudet</i>	1,0			1,0
<i>3.3.4 Yrittäjyys ja yrittäjämisen toiminta</i>	1,0			1,0
<i>3.3.5 Työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitäminen</i>	2,0		1,0	1,0
<i>3.3.6 Kestävän kehityksen edistäminen</i>	1,0			1,0

1.4 Ammattiosaajan työkykypassi

Saamelaisalueen koulutuskeskuksessa opiskelijalla on mahdollisuus suorittaa ammattiosaajan työkykypassi. Passin avulla tuetaan ammatillista kasvua ja kehittymistä sekä vastataan oman alan työkykyhaasteisiin esim. työturvallisuuden ja – ergonomian osalta. Opiskelijaa motivoidaan ja ohjataan omaehtoiseen toiminta- ja työkyvyn ylläpitoon sekä terveydestä ja hyvinvoinnista huolehtimiseen. Ammattiosaajan työkykypassin opinnot koostuvat neljästä teemasta ja ne sisällytetään opintoihin. Kokonaisuuden suorittanut opiskelija saa erillisen todistuksen ammattiosaajan työkyvyn osaamisesta.

Saamelaisalueen koulutuskeskuksen ammattiosaajan työkykypassin suunnitelma

Teema 1: Ammatin työkykyvalmiudet

Osaamistavoitteet:

Opiskelija tiedostaa tulevan ammattinsa työkykyhaasteet ja oman toimintansa vaikutukset työkykyyn sekä osaa toimia omaa ja työyhteisön työkykyä edistävästi.

Opiskelija osaa kehittää työturvallisuutta ja työkykyä työympäristössä omien työtapojensa kautta.

Opiskelija

- havaitsee ja tunnistaa työhönsä liittyvät vaarat ja ilmoittaa niistä
- toimii omassa työssään ohjeiden mukaisesti, vaaratilanteita ennaltaehkäisevästi ja perustelee toimintansa
- noudattaa annettuja työturvallisuusohjeita sekä varmistaa oman, työtovereiden ja asiakkaiden turvallisuuden eri tilanteissa
- suojautuu työhön ja työympäristöön liittyviltä vaaroilta
- käyttää työvälineitä, laitteita ja suojaimia asianmukaisesti
- ennakoi, havaitsee ja tunnistaa ammattinsa keskeiset työterveyttä, työhyvinvointia ja työkykyä kuormittavat sekä ergonomiaan liittyvät tekijät
- toimii sujuvasti ryhmässä ja osaa tarvittaessa käsitellä ristiriitatilanteita

Mitä opintoja opiskelijan tulee tehdä?

Opiskelija keskustelee ofelaš-ohjaajan/ammatinopettajan kanssa, missä tutkinnon osassa hän voi suorittaa tämän teeman.

Miten osaaminen arvioidaan?

Osaaminen arvioidaan esim. näytön yhteydessä. Arvioinnin tukena voi käyttää opiskelijan itsearviointia. Arviointi on ammatinopettajan vastuulla, arviointitietoa voidaan saada myös työpaikkaohjaajalta. Ofelaš-ohjaaja vie arvioinnin (Hyväksytyt) Wilmaan.

Teema 2: Työkykyä edistävä liikunta

Osaamistavoitteet:

Opiskelija ymmärtää liikunnan merkityksen toiminta- ja työkyvyille, osaa tunnistaa oman alansa fyysiset kuormitustekijät sekä osaa liikkua toiminta- ja työkykyään ylläpitäen tai edistäen. Hän osaa hakea tietoa ja tutustua terveyttä, psyykkistä vireystilaa ja jaksamista edistäviin harrastuksiin.

Opiskelija

- edistää ja ylläpitää opiskelu-, toiminta- ja työkykyään sekä oppilaitos-/asuntolayhteisön hyvinvointia

- kehittää hyvinvointia edistäviä toimintatapojaan sekä toimintaympäristönsä turvallisuutta ja terveellisyttä
- toimii turvallisesti ja ergonomisesti

Mitä opintoja opiskelijan tulee tehdä?

Yhteiset tutkinnon osat:

- 1 osp Työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitäminen 2 (pakollinen)

Lisäksi

Yhteiset tutkinnon osat:

- 1 osp Työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitäminen 3 (valinnainen) TAI vaihtoehtoisesti
- Osaaminen voidaan osoittaa myös liikunta-/kulttuuriharrastuksena, josta valmentaja/ohjaaja kirjoittaa todistuksen TAI omatoimisen harrastuneisuuden dokumentointiin voidaan käyttää erilaisia teknisiä apuvälineitä esim. Heia heia -liikuntapäiväkirja, Sport tracker, askelmittari tms. (Dokumentoinnin ajanjakso vähintään lukukausi).

Miten osaaminen arvioidaan?

Em. yhteisten opintojen pakollisen tutkinnon osan osa-alueen suorittaminen hyväksytysti. Vaihtoehtoisissa suorittamistavoissa osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen.

Ofelaš-ohjaaja arvioi suorituksen tai työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitämisen -opettaja antaa arvioinnin ofelaš-ohjaajalle, joka vie arvioinnin (Hyväksyty) Wilmaan.

Teema 3: Terveysosaaminen

Osaamistavoitteet:

Opiskelija ymmärtää liikunnan, ravinnon, levon, unen, virkistyksen, ihmissuhteiden, elämäntapojen ja terveyden väliset yhteydet ja osaa ottaa ne huomioon toiminnassaan. Lisäksi hän tuntee oman alansa keskeiset terveyttä ja työkykyä kuormittavat tekijät ja ottaa ne työssään huomioon. Hän tiedostaa omien valintojensa vaikutukset toiminta- ja työkykyynsä ja osaa hakea tarvittaessa opiskelu- ja opiskelijaterveydenhuollon palveluja.

Opiskelija

- tutustuu oman alansa yleisimpiin terveyshaittoihin sekä terveyttä ja opiskelukykyä kuormittaviin tekijöihin, perehtyy arjen taitoihin
- etsii tietoa fyysiseen, ravitsemukselliseen, sosiaaliseen ja psyykkiseen toimintakykyyn vaikuttavista tekijöistä, arvioi ja soveltaa tätä tietoa, laatii hyvinvointisuunnitelman ja noudattaa sitä
- toimii työssä oppimisen jaksolla sovittujen terveyttä edistävien toimintaohjeiden tai -suunnitelmien mukaisesti

Mitä opintoja opiskelijan tulee tehdä?

Yhteiset tutkinnon osat:

- 1 osp Työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitäminen 1 (pakollinen)
 - Laatii itselleen hyvinvointisuunnitelman ja arvioi sen toteutumista.

Lisäksi

Yhteiset tutkinnon osat:

- 1 osp Työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitäminen 3 (valinnainen) TAI vaihtoehtoisesti

- osaamista tukevat sidosryhmien tai yhteistyötahojen järjestämät kurssit aiheena esimerkiksi:
 - arjenhallinta
 - opiskelukyky ja asuminen
 - painonhallinta ja irti tupakasta
 - terveellinen ravitsemus
 - psykologia

Miten osaaminen arvioidaan?

Työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitämisen -opettaja arvioi em. pakollisen tutkinnon osan osa-alueen, jonka jälkeen ohjaa opiskelijan toimittamaan hyvinvointisuunnitelman toteutumisen itsearviointin ofelaš-ohjaajalle.

Valinnaisen tutkinnon osan osa-alueen arvioi työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitämisen -opettaja, joka välittää tiedon ofelaš-ohjaajalle, joka vie arvioinnin (Hyväksytty) Wilmaan.

Vaihtoehtoisesti suoritettavan osuuden osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen tekee työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitämisen -opettaja ja/tai ofelaš-ohjaaja. Opiskelija voi dokumentoida itsearviointin tueksi tavoitteiden toteutumisesta kirjoittamalla, valokuvaamalla ja/tai videoimalla. Ofelaš-ohjaaja vie arvioinnin (Hyväksytty) Wilmaan.

Teema 4: Harrastuneisuus ja yhteistyötaidot

Osaamistavoitteet:

Opiskelija ymmärtää harrastusten merkityksen työkyvyn edistämisessä ja osaa hyödyntää harrastuksia työssä jaksamisessa ja ammattiosaamisensa kehittämisessä. Opiskelija osaa aloittaa ja jatkaa itselleen sopivaa harrastusta.

Opiskelija

- osallistuu oppilaitoksen opiskelijakuntatoimintaan tai yhteistoiminnallisuuteen asuntolassa
- osallistuu säännöllisesti oppilaitoksen, oppilaitoksen yhteistyökumppaneiden tai sidosryhmien järjestämään harrastetoimintaan
- harrastaa säännöllisesti omalla vapaa-ajallaan. Harrastus voi olla kulttuuriin, liikuntaan, vapaaehtois-toimintaan tai yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen liittyvää toimintaa. (Opiskelijan rooli voi olla osallistuja, ohjaaja, valmentaja, tuomari, toimikunnan tai yhdistyksen hallituksen jäsen.)

Mitä opintoja opiskelijan tulee tehdä?

Opiskelija toimittaa todistuksen harrastuksestaan ofelaš-ohjaajalle ja tekee itsearviointin.

Miten osaaminen arvioidaan?

Opiskelija tekee itsearviointia osaamistavoitteiden toteutumisesta kirjoittamalla, valokuvaamalla ja/tai videoimalla harrastustaan. Ofelaš-ohjaaja vie arvioinnin (Hyväksytty) Wilmaan.

2 Aiemmin hankitun osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen linjaukset sekä menettelytavat

Saamelaisalueen koulutuskeskuksessa on käytössä Primus-opiskelijahallinto-ohjelma ja Wilma-käyttöliittymä. Wilmassa on opiskelijan opinto- ym. tietojen lisäksi sähköinen HOKS- lomake, jota päivitetään koko opintojen ajan. Opiskelijan tunnistetut ja tunnustetut opinnot ja arvioinnit kirjataan Wilmassa eHOPSiin ja HOKSiin. Oppilaitoksen opinto-oppaaseen kirjataan tunnistamiseen ja tunnustamiseen liittyvät periaatteet. Opinto-opas on luettavissa oppilaitoksen www-sivuilla. Ofelaš-ohjaaja perehdyttää opiskelijat opintojen alussa myös aiemmin hankitun osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen periaatteisiin ja tuo opintojen aikaisen osaamisen hankkimisen tunnustamismahdollisuuden esiin HOKS:n päivitysten yhteydessä.

Aiemmin hankitun osaamisen tunnistaminen

Aiemmin hankittu osaaminen tunnistetaan käyttämällä mm. opiskelu- ja työtodistuksia, lähtötasokartoituksia (kielet ja matematiikka), harrastetodistuksia, opiskelijan itsearviointia, osaan.fi -verkkosivujen osaamistaitovaatimuksia ja henkilökohtaisia arviointikeskusteluja. Ofelaš-ohjaaja tekee tunnistamiset opiskelijan kanssa heti opintojen alussa. Tunnistamista voidaan tehdä myös ennen tutkinnon osan aloittamista tai opintojen aikana.

Ennen uuden tutkinnon osan aloittamista opettajan tulee selvittää opiskelijoille tutkinnon osan ammattitaitovaatimukset, osaamistavoitteet, arvioinnin kohteet ja arviointikriteerit, jotta opiskelija saisi käsityksen siitä, onko tutkinnon osassa sellaista osaamista joka hänellä jo on.

Aiemmin hankitun osaamisen tunnustaminen

Opiskelijan aikaisemmin muualla suorittamat opinnot tai työssä hankittu osaaminen tunnustetaan, mikäli näin hankittu osaaminen vastaa suoritettavan perustutkinnon ammattitaitovaatimuksia tai osaamistavoitteita. Opiskelija voi saada osaamisen tunnustamisella suoritettua tutkintoon sisältyviä tutkinnon osia tai yhteisten tutkinnon osien osa-alueita. Aikaisemmin hankittu osaaminen voi kattaa koko tutkinnon osan tai vain osia tutkinnon osasta.

Osaamisen tunnustamisen periaatteet määrää asetus (10 §), jonka mukaan koulutuksen järjestäjän

1. tulee tunnustaa voimassa olevien
 - a) ammatillisen perustutkinnon, ammattitutkinnon tai erikoisammattitutkinnon mukaiset tutkinnon osat tai yhteisten tutkinnon osien osa-alueet
 - b) lukio-opinnot
 - c) korkeakouluopinnot tai muut toimivaltaisen viranomaisen arvioimat ja todentamat opinnot, jotka voidaan sisällyttää osaksi suoritettavaa tutkintoa
2. tulee toimittaa osaamisen arvioijille tieto osaamisen tunnustamista varten muista kuin edellä mainituista, jos opiskelijalla on
 - a) tutkintoja
 - b) tutkinnon osia
 - c) yhteisten tutkinnon osien osa-alueita
 - d) sisällöllisesti vastaavia lukio-opintoja, korkeakouluopintoja tai muita toimivaltaisen viranomaisen arvioimia ja todentamia opintoja
3. kohdan 2 osalta arvioijien tulee tunnustaa osaaminen siltä osin, kun se vastaa suoritettavan tutkinnon osia tai yhteisten tutkinnon osien osa-alueita

4. antaa opiskelijalle mahdollisuus osoittaa osaamisensa, jos hänellä on asiakirjoja (esim. hygipassi, EA 1-kortti, tulityökortti jne.) tai muita selvityksiä (esimerkiksi työkokemus, ulkomailla suoritettu koulutus jne.), joiden perusteella tutkinto, tutkinnon osa tai yhteisten tutkinnon osien osa-alue on mahdollista suorittaa ilman osaamisen hankkimista. Osaaminen osoitetaan vain siltä osin, kuin sitä ei ole aiemmin arvioitu ja todennettu. Osaaminen voidaan osoittaa esimerkiksi näytöllä.

Tunnustamisesta päättäminen

1. kohta 1, ofelaš-ohjaaja valmistelee ja vie yhdessä opinto-ohjaajan kanssa eHOPSiin, ja ofelaš-ohjaaja vie tiedot HOKSiin.
2. kohta 2 ja 3, tunnustamisesta päättävät kyseisten opintojen opettaja (yhteiset tutkinnon osat) tai opettajat (ammattilliset tutkinnon osat) yhdessä ja opinto-ohjaaja vie tiedon eHOPSiin, ja ofelaš-ohjaaja vie tiedot HOKSiin.
3. kohta 4, ofelaš-ohjaaja valmistelee osaamisen osoittamisen yhdessä opettajien kanssa. Yhteisten tutkinnon osien opettaja järjestää opiskelijalle mahdollisuuden osoittaa osaamisensa ja tekee arviointipäätöksen. Ammatillisten tutkinnon osien osalta vähintään kaksi opettajaa yhdessä järjestää opiskelijalle mahdollisuuden osoittaa osaamisensa, ja tekevät yhdessä arviointipäätöksen. Ofelaš-ohjaaja vie arviointipäätöksen eHOPSiin ja tarvittavat tiedot HOKSiin.

Tietojen siirto kansalliseen opintosuoritus- ja tutkintorekisteriin (Koski)

Tunnustettujen tutkinnon osien arviointitiedot siirtyvät automaattisesti kerran vuorokaudessa opiskelijahallintojärjestelmästä Koskeen.

3 Osaamisen osoittamisen suunnittelu

Näyttöympäristön valinta

Näyttöjen toteuttamispaikat valitaan tutkinnonosakohtaisesti. Näytöt järjestetään aina ensisijaisesti työpaikalla aidossa työympäristössä. Poikkeamat, esimerkiksi simuloidut työtilanteet oppilaitosympäristössä tai yhteisten tutkinnon osien osa-alueiden arviointi, kirjataan ”tutkinnon osa” -kohtaiseen suunnitelmaan.

Työpaikan tulee pystyä tarjoamaan tutkinnon osan osaamistavoitteiden ja opiskelijan tavoitetason mukaisia työtehtäviä. Työnantajan tulee sitoutua näytön toteuttamiseen ja arviointiin. Työpaikan soveltuvuudesta näyttöympäristönä toimimiseen vastaa koulutuksen järjestäjä

Näytön sisällön suunnittelu

Näyttöä ohjaava opettaja, opiskelija ja työelämän edustaja suunnittelevat yhdessä näytön sisällön. Näytöt suunnitellaan tutkinnon osittain ja niiden suunnittelussa ja toteuttamisessa noudatetaan tutkinnon perusteissa määriteltyjä ammattitaitovaatimuksia, osaamistavoitteita ja ammattitaidon osoittamistapoja. Arvioitavan tutkinnon osan ammattitaitovaatimukseen tai osaamistavoitteisiin liittyvä osaaminen voidaan suunnitella osoitettavaksi yhdellä kertaa tai useassa näyttötilaisuudessa. Yhdessä näytössä voidaan myös osoittaa useaan tutkinnon osaan liittyvää osaamista. Yhteisten tutkinnon osien osa-alueiden osaamistavoitteet voidaan myös suunnitella osoitettaviksi ammatillisten tutkinnon osien näyttöjen yhteydessä.

Muu osaamisen osoittaminen

Jos vaadittavaa ammattitaitoa ei voida kokonaisuudessaan osoittaa työpaikalla, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla kuten haastattelujen, tehtävien, digitaalisen dokumentoinnin tai muiden luotettavien menetelmien avulla.

Osaamisen arvioijien valinta ja nimeäminen

Arvioijat valitaan työelämälähtöisesti kokeneista ammattialan osaajista. Toinen arvioijista on opettaja, jolla on riittävä tutkinnon osan substanssi- ja pedagoginen osaaminen tai muu koulutuksen järjestäjän nimeämä edustaja, jolla on riittävä ammattialan ja pedagoginen osaaminen. Työelämäarvioijalla tulee olla riittävä alan tuntemus ja perehtyneisyys arviointiin ja sen lähtökohtiin sekä perehtyneisyys tutkinnon perusteisiin. Erityisestä syystä, esimerkiksi jos työpaikkaohjaaja on jäävi arvioimaan tai näyttö järjestetään oppilaitoksessa, arvioijina voi toimia kaksi oppilaitoksen edustajaa, ja tuolloin arvioijina voivat toimia ammattialan opettajat tai ammattialan opettaja ja muu alan työntekijä, jolla on tutkinnon osassa vaadittavan osaaminen, esimerkiksi työmestari. Arvioijien valinnan tekee tutkinnon osan vastuupettaja. Ammatillisten tutkinnon osien arvioijat kirjataan tutkinnonosakohtaisesti HOKSiin.

Yhteisten tutkinnon osien osalta arvioinnista vastaa ko. tutkinnon osan osa-alueen opettaja. Jos yhteisen osan osaaminen osoitetaan näytössä, se kirjataan HOKSiin.

Osaamisen osoittamisen henkilökohtaistaminen

Osaaminen osoitetaan mahdollisimman pian, kun opiskelija on saavuttanut riittävän tutkinnon osassa vaadittavan osaamisen. Tutkinnon osan ohjaava opettaja varmistaa ennen osaamisen osoittamisen aloittamista, että opiskelija tuntee

näyttöön liittyvät käytännöt, ohjeet ja määräykset. Tutkinnon osan arvioinnin perehdytyksessä käydään läpi ammattitaidon osoittamistavat, ammattitaitovaatimukset sekä arvioinnin kriteerit. Tutkinnon osan suorittamisesta vastaava opettaja ohjaa opiskelijaa näytön suunnittelussa.

Ohjaus, tuki ja erityinen tuki, mukauttaminen

Erityisten tukitoimien tarve dokumentoidaan HOKSiin ja huomioidaan osaamisen osoittamisen yhteydessä. Erityisopettaja osallistuu tarvittaessa prosessiin tarvittaessa. Dokumentoinnin tekee Ofelaš-ohjaaja. Opiskelijalle tarjotaan mahdollisuus osoittaa osaamistaan eri tavoin, kuten esim. suullisesti, kuvien kautta tai videoesityksellä. Näytössä voidaan lisäksi tutkinnon perusteiden mukaisesti käyttää erilaisia tukimateriaaleja, kuten selkokielisiä ohjeita, kuvia ja apuvälineitä. Näytössä voidaan tutkinnon perusteiden rajoissa antaa myös lisäaikaa tehtävien suunnitteluun ja mahdollisiin täydentäviin tutkintosuorituksiin. Näyttöön kuuluvat mahdolliset suoritusta täydentävät kirjalliset osat voidaan korvata suullisella suorituksella joko osittain tai kokonaan, jos opiskelijan ominaisuudet niin edellyttävät. Tukitoimista huolimatta opiskelija osoittaa näytössä itsenäisesti osaamisensa tutkinnon perusteiden mukaisesti.

Ammatillisissa perustutkinnoissa voidaan joitain poikkeuksia lukuunottamatta osaamisen arviointia mukauttaa tai ammattitaitovaatimuksista poiketa. Poikkeaminen on perusteltua silloin, jos tutkinnon perusteiden mukaiset ammattitaitovaatimukset tai osaamistavoitteet ovat olosuhteet tai aiemmin hankittu osaaminen huomioiden joiltakin osin opiskelijalle kohtuuttomia tai jos poikkeaminen liittyy opiskelijan vammaan tai terveydentilaan. Ofelaš-ohjaaja yhdessä erityisopettajan kanssa kirjaa mukautukset ja poikkeamat HOKSiin. Mikäli osaamisen arviointia on mukautettu taikka ammattitaitovaatimuksista tai osaamistavoitteista on poikettu, osaamista arvioidaan vertaamalla sitä opiskelijan HOKSsa asetettuihin tavoitteisiin.

Yhteistyö opiskelijan, työelämän ja muiden tahojen kanssa

Osaamisen osoittaminen suunnitellaan yksilöllisesti tutkinnon osittain ja se dokumentoidaan HOKSiin. Osaamisen osoittaminen suunnitellaan yhdessä opiskelijan ja työpaikan kanssa. Suunnitteluun sisältyy näytön sisällöstä, ajankohdasta ja arvioinnista sopiminen.

Palaute osaamisen kehittymisestä (valmiuksien varmistaminen ennen näyttöä, palautteen antaminen näytön jälkeen)

Palautteen avulla tuetaan opiskelijaa tulosten saavuttamisessa ja kehitetään opiskelijan itsearviointitaitoa. Opiskelijaa ohjataan vastaanottamaan ja käyttämään työnantajan, työtovereiden ja asiakkaiden antamaa palautetta itsearvioinnissaan.

Opiskelijan ammatillista kasvua ja motivaatiota lisää opintojen jatkuva linkittäminen tutkinnon perusteiden ammattitaitovaatimuksiin tai osaamistavoitteisiin ja niiden arviointikriteereihin. Opettajien ja työpaikkaohjaajan myönteinen asenne välittyy opiskelijalle ja vaikuttaa opiskelijan käsitykseen itsestään oppijana sekä opiskelijan haluun oppia ja kehittää itseään. Opettaja antaa palautetta ohjauskäynneillään ja työpaikkaohjaaja ohjaa ja antaa palautetta koko työelämässä oppimisen ajan.

Opiskelijan valmiuksien varmistaminen ennen näyttöä

Palautteen antamisen tavoitteena on, että opiskelija tietää, mitä hän osaa ja mitä hänen pitää vielä oppia, jotta päästään perustutkinnon perusteissa määrättyihin ammattitaitovaatimuksiin ja osaamistavoitteisiin. Jotta voidaan varmistua siitä, että opiskelijalla on riittävä osaaminen tutkinnon osan suorittamiseen, voidaan keskustelujen ja havainnoinnin lisäksi

hyödyntää myös opiskelijan laatimaa portfolioita, toiminnallisia työsuorituksia, kirjallisia tehtäviä jne. Näyttöä ohjaava opettaja varmistaa opiskelijan valmiudet näyttöön.

Palautteen antaminen näytön jälkeen

Näytön jälkeen ohjaava opettaja antaa palautteen opiskelijalle osaamisesta. Palaute voi olla suullinen-, ääni-, video- tai kirjallinen palaute

4 Osaamisen arvioinnin toteutus ja arvioinnista päättäminen

Osaamisen arvioinnin toteutuksen ja arvioinnista päättämisen informoinnista opiskelijoille ja työelämän yhteistyökumppaneille vastaa tutkinnon osan vastuupettaja ja/tai ofelaš-ohjaaja. Periaatteet käydään läpi perehdytettäessä opiskelijaa tutkinnon osan ammattitaitovaatimuksiin ja opintojen suorittamiseen.

Osaamisen arvioijien perehdyttäminen

Arvioijille pidetään perehdytys tutkinnon perusteista, ko. tutkinnon osan ammattitaitovaatimuksista ja arviointikriteereistä sekä selvennetään arviointiprosessi ja käydään läpi arviointilomakkeet. Arvioijien perehdytyksen suorittaa tutkinnon osan ohjauksesta vastaava henkilö. Arvioijien perehdytyksessä vuorovaikutteisudella (keskustelulla) on keskeinen merkitys.

Osaamisen arviointi näytössä

Työpaikalla tapahtuvan näytön aikana työpaikkaohjaaja tukee ja tarvittaessa ohjaa opiskelijaa. Vähintään toisen arvioijan tulee olla paikalla näytössä.

Tutkinnon tai tutkinnon osan arvioinnissa toteutetaan järjestelmällistä aineiston keräämistä, päätöksentekoa ja dokumentointia opiskelijan ammatillisista ja työtoimintavalmiuksista suhteessa tutkinnon perusteissa määriteltyihin ammattitaitovaatimuksiin ja arviointikriteereihin. Arvioinnin painopiste on tekemisessä ja työssä toimimisessa.

Arviointiaineistoa kerätään havainnoimalla, haastatteluilla, itse- ja ryhmäarvioinnilla ja arviointikeskustelulla. Näistä näytön arvioijat kokoavat yhdessä opiskelijan kanssa arviointiaineiston, jonka perusteella tekevät arviointipäätöksen.

Jos HOKSiin on kirjattu ammatillisten tutkinnon osien ammattitaitovaatimuksista poikkeaminen, se huomioidaan arvioinnissa. Poikkeamisen tavoitteena on, että opiskelija suorittaa tutkinnon, vaikka hän ei voi joiltakin osin saavuttaa tutkinnon perusteiden mukaisia ammattitaitovaatimuksia. Ammattitaitovaatimuksista poiketaan vain siinä määrin kuin se on välttämätöntä.

Osaamisen arviointi muussa osaamisen osoittamisessa

Jos opiskelijan tutkinnon osan arviointiin sisältyy muuta osaamisen arviointia, se dokumentoidaan kirjallisesti. Muun osaamisen arvioinnin muotona voi olla esimerkiksi suullinen haastattelu, kirjallinen tehtävä tai käytännön suoritus.

Opiskelijan itsearviointi

Opiskelijalle annetaan mahdollisuus itsearviointiin, jossa opiskelija arvioi omaa osaamistaan näytössä. Opettaja ohjaa opiskelijaa itsearviointiin ja selvittää sen merkityksen. Opiskelija täyttää omalta osaltaan ennen arviointikeskustelua kirjallisen arviointilomakkeen. Itsearvioinnissa opiskelija pohtii omia vahvuuksia ja kehittämiskohteitaan peilattuna suoritettavan tutkinnon osan osaamistavoitteisiin ja arviointikriteereihin. Opiskelijan itsearviointi ei vaikuta osaamisen arviointiin tai siitä annettavaan arvosanaan.

Arvioinnista päättäminen, arviointipäätös ja sen perustelut

Arvioijat arvioivat osaamisen viivytyksettä tutkinnon osittain sekä yhteisten tutkinnon osien osalta osa-alueittain. Ammatillisten tutkinnon osien ja yhteisten tutkinnon osien osa-alueiden osaamisen taso arvioidaan ammatillisissa perustutkinnoissa asteikolla 1-5. Perustutkinnon yhteiset tutkinnon osat, samoin ammatti- ja erikoisammattitutkinnot arvioidaan asteikolla hyväksytty/hylätty. Jos ammatillisessa perustutkintokoulutuksessa arviointi on mukautettu, arvioidaan osaaminen mukautetun asteikon mukaisesti.

Ammatillisten tutkinnon osien arviointi suoritetaan kaksikantaisessa arviointikeskustelussa. Opiskelija ei osallistu arviointikeskusteluun. Yhteisten tutkinnon osien arvioinnin suorittaa tutkinnon osa-alueen vastaava opettaja yksin tai jos opinnot on integroitu, opettajat yhdessä.

Arviointipäätös perustuu tutkinnon perusteiden ja paikallisesti laadittujen tutkinnon osien arviointikriteereihin.

Arviointipäätöksen ja osaamisen arvioinnin dokumentointi

Ofelaš-ohjaaja tai tutkinnon osan tai osa-alueen vastuupettaja dokumentoi arviointipäätöksen perusteluineen lomakkeeseen ja vie arviointipäätöksen eHOPSiin. Ofelaš-ohjaaja tallentaa arviointiaineiston.

Yhteisten opintojen osa-alueiden arviointi dokumentoidaan lomakkeelle, joka toimitetaan ofelas-ohjaajalle.

Arviointiaineiston säilyttäminen

Tutkintokoulutusten opiskelijalla on mahdollisuus tutustua kirjalliseen tai muutoin tallennettuun osaamisen arvioinnin perusteella syntyneeseen arviointiaineistoon. Arviointiaineistoa säilytetään vähintään kuuden kuukauden ajan arvosanan antamisesta.

Tietojen siirto kansalliseen opintosuoritus- ja tutkintorekisteriin (Koski)

Opintosuoritukset siirtyvät automaattisesti kerran vuorokaudessa opiskelijahallintojärjestelmästä opintosuoritus- ja tutkintorekisteri Koskeen.

5 Arvioinnin muuttaminen ja arvioinnin oikaisu

Arvioinnin uusiminen

Opiskelijalla on mahdollisuus arvioinnin uusimiseen, jos osaamisen arviointi on hylätty.

Jos opiskelija saa hylätyn arvosanan, ammatillisen tutkinnon osan tai yhteisten tutkinnon osien osa-alueen vastuuopettaja järjestää opiskelijalle uuden mahdollisuuden osaamisen osoittamiseen sen jälkeen, kun opiskelija on täydentänyt osaamistaan esimerkiksi jeesipajassa tai ammattiopinnoissa.

Opiskelijaa informoidaan asiasta ennen osaamisen osoittamista/näyttöä.

Arvosanan korottaminen

Opiskelijalla on mahdollisuus arvosanan korottamiseen, jos hän on saanut arvioinnista hyväksytyt arvosanan. Jos opiskelija haluaa korottaa arvosanaansa, hänen tulee pyytää sitä kirjallisesti ofelaš-ohjaajaltaan tai opinto-ohjaajalta. Ofelaš-ohjaaja informoi opiskelijaa asiasta tutkinnon osan suorittamisen perehdyttämisen yhteydessä.

Arvioinnin tarkistaminen

Opiskelija voi pyytää arvioinnin tarkistamista. Pyyntö tehdään kirjallisesti ofelaš-ohjaajalle tai opinto-ohjaajalle 14 päivän kuluessa siitä, kun hänellä on ollut mahdollisuus saada tietoonsa arvioinnin tulokset perusteluineen. Määräaikaan lisätään 7 päivää, mikäli päätös annetaan tiedoksi esim. kirjeellä, sähköpostilla tai vastaavalla ilman saantitodistusta. Tarkistamispyynnön tekemiseen käytetään lomaketta, johon tarkistamispyyntö perustellaan. Arvioinnin tarkistaminen koskee vain arvosanaa, ei näytössä tapahtuneita asioita/tapahtumia. Arvioinnin tarkistamispyyntö kirjataan opiskelijan HOKSiin.

Arviointipäätöksen tehneet ammatillisten tutkinnon osien arvioijat tai yhteisten tutkinnon osien osa-alueen opettaja tai opettajat tekevät päätöksen arvioinnin tarkistamisesta ilman aiheetonta viivytyksiä, pääsääntöisesti kahden viikon kuluessa tarkistuspyynnön saatuaan. Arviointipäätös tehdään kirjallisena ja arvioija/arvioijat vahvistavat sen päiväyksellä ja allekirjoituksillaan. Jos arviointipäätös ei muutu, arvioijien tulee perustella päätös. Jos arvosana muuttuu, ofelaš-ohjaaja tai opettaja kirjaa uuden arviointitiedon eHOPSiin ja tieto kirjataan myös HOKSiin. Ofelaš-ohjaaja antaa tiedon opiskelijalle.

Ofelaš-ohjaaja informoi opiskelijaa asiasta tutkinnon osan suorittamisen perehdyttämisen yhteydessä. Tutkinnon osan näytön vastuuopettaja perehdyttää arvioijat arvioinnin tarkistusmahdollisuuteen.

Arvioinnin oikaisu

Jos opiskelija ei ole tyytyväinen arvioinnin tarkistamista koskevaan päätökseen, hän voi pyytää arvioinnin oikaisua asianomaiselta työelämätoimikunnalta. Kaikkien yhteisten tutkinnon osia koskevat oikaisupyynnöt käsittelee kasvatus- ja ohjausalan työelämätoimikunta. Oikaisupyyntö tulee tehdä 14 päivän kuluessa tarkistamista koskevan päätöksen tiedoksisaamisesta. Opinto-ohjaaja tai ofelaš-ohjaaja auttaa opiskelijaa oikaisupyynnön tekemisessä. Arvioinnin oikaisu koskee vain arvosanaa, eikä näytössä tapahtuneita asioita/tapahtumia. Oikaisupyyntö merkitään opiskelijan HOKSiin.

Jos arviointi on ilmeisesti virheellinen, työelämätoimikunta voi määrätä uuden arviointikeskustelun sekä perustellusta syystä edellyttää koulutuksen järjestäjää asettamaan uudet arvioijat.

Ofelaš-ohjaaja informoi asiasta opiskelijaa tutkinnon osan suorittamisen perehdyttämisen yhteydessä. Tutkinnon osan näytön vastuuopettaja perehdyttää arvioijat arvioinnin tarkistusmahdollisuuteen.

Arvioinnin tarkistamis- ja oikaisuprosessi:

6 Todistus tutkinnon suorittamisesta, tutkinnon osan suorittamisesta tai todistus osaamisesta

Todistusten antamisesta ja sisällöstä noudatetaan opetushallituksen antamaa määräystä OPH-54-2018.

Tutkintotodistus annetaan opiskelijalle viivytyksettä, kun opiskelija on suorittanut hyväksytysti tutkinnon perusteiden mukaisesti kaikki tutkinnon muodostumiseksi vaadittavat tutkinnon osat. Ofelaš-ohjaaja huolehtii, että arvioinnit merkitään eHOPSIin viivytyksettä. Kun kaikki arvioinnit on viety, laatii opinto-ohjaaja yhdessä opintotoimiston kanssa todistuksen. Todistus päivätään aina todistuksen antopäivälle ja sen allekirjoittavat rehtori ja ofelaš-ohjaaja. Ofelaš-ohjaaja sopii opiskelijan kanssa todistuksen antamisesta.

Todistus suoritetuista tutkinnon osista annetaan opiskelijalle hänen pyynnöstään tai jos hänet katsotaan eronneeksi kesken tutkinnon suorittamisen. Todistukseen merkitään suoritettavat tutkinnon osat ja/tai tutkinnon osan osa-alueet. Ofelaš-ohjaaja varmistaa eHOPSIin vietyt arvioinnit. Opintotoimisto laatii todistuksen yhdessä opinto-ohjaajan kanssa. Todistus suoritetuista opinnoista päivätään aina todistuksen antopäivälle ja sen allekirjoittavat rehtori ja ofelaš-ohjaaja. Ofelaš-ohjaaja sopii opiskelijan kanssa todistuksen antamisesta.

Todistus tutkintokoulutukseen osallistumisesta annetaan opiskelijalle hänen pyynnöstään. Osallistumistodistuksen liitteenä on opintosuoritusote. Ofelaš-ohjaaja tarkistaa opiskelijan suoritukset. Opintotoimisto laatii todistuksen. Todistus tutkintokoulutukseen osallistumisesta päivätään aina todistuksen antopäivälle ja sen allekirjoittavat rehtori ja ofelaš-ohjaaja. Ofelaš-ohjaaja sopii opiskelijan kanssa todistuksen antamisesta.

Ofelaš-ohjaaja tiedottaa opiskelijoita todistuksista opintoihin perehdytyksen yhteydessä ja HOKS-keskusteluissa.

Ammatillisen perustutkinnon tutkintotodistukseen ja todistukseen suoritetuista tutkinnon osista liitetään perustutkinnon perusteiden muodostumisen mukainen opintosuoritusote. Todistukseen liitetään opiskelijan pyynnöstä kansainväliseen käyttöön tarkoitettu liite.

7 Salassapito ja tietosuoja

Salassa pidettäviä tietoja ovat kaikki henkilötietoihin liittyvät asiat (henkilötunnus, yhteystiedot, yksityiselämä, terveydentila jne.), koosuoritukset ja arviointimerkinnot sekä sanalliset arvioinnit, jos esimerkiksi opiskelijan arviointia on mukautettu. Sen sijaan julkisia ovat todistukset, mutta ne eivät saa sisältää sanallista arviointia.

8 Toteutus- ja arviointisuunnitelman laadunvarmistus

Toteutus- ja arviointisuunnitelman laadunvarmistus

9 Ammatilliset tutkinnon osat (145 osp), toteutus- ja arviointisuunnitelmat

9.1 Yleinen arviointikriteeristö

Tutkinnon osilla ”yritystoiminnan suunnittelu” (9.4.9) ja ”yrityksessä toimiminen” (9.4.10) sekä paikallisesti tarjottavalla tutkinnon osalla ”yritystoiminta saamelaisalueella” (9.4.7.8) on oma arviointikriteeristö. Kaikki muut ammatilliset tutkinnon osat arvioidaan yleisen arviointikriteeristön perusteella.

Yleisen arviointikriteeristön arvioinnin kohteet ja arviointikriteerit viidelle eri osaamisen tasolle ovat:

Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • toteuttaa työn ohjeiden mukaisesti • toimii yhteistyökykyisesti • tarvitsee joissakin tilanteissa lisäohjeita • käyttää työtehtävissä toistuvasti tarvittavaa tietoa • hyödyntää työssä tarvittavaa perustietoa • muuttaa toimintaansa saamansa palautteen mukaisesti
--------------	--

Tyydyttävä 2	<ul style="list-style-type: none"> • toteuttaa työn oma-aloitteisesti ja ohjeiden mukaisesti • toimii yhteistyökykyisesti ja vuorovaikutteisesti • tarvitsee vain harvoissa tilanteissa lisäohjeita • hyödyntää työssä tarvittavaa tietoa tarkoituksenmukaisesti • muuttaa toimintaansa saamansa palautteen ja omien havaintojen mukaisesti
Hyvä 3	<ul style="list-style-type: none"> • toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti • toimii yhteistyökykyisesti ja aloitteellisesti vuorovaikutustilanteissa • selviytyy tavanomista ongelmanratkaisutilanteista • hyödyntää työssä tarvittavaa tietoa monipuolisesti • arvioi suoriutumistaan realistisesti
Hyvä 4	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee ja toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti • toimii yhteistyökykyisesti ja rakentavasti vuorovaikutustilanteissa • selviytyy ongelmanratkaisutilanteista hyödyntäen monipuolisia ratkaisutapoja • soveltaa työssä tarvittavaa tietoa monipuolisesti ja perustellusti • arvioi suoriutumistaan realistisesti sekä tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittymisen kohteitaan
Kiitettävä 5	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee ja toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti ottaen huomioon muut toimijat • toimii yhteistyökykyisesti ja rakentavasti haastavissakin vuorovaikutustilanteissa • soveltaa työssä tarvittavaa tietoa ongelmanratkaisutilanteissa monipuolisesti ja kriittisesti • esittää työhön ja toimintaympäristöön liittyviä perusteltuja kehittämissuunnitelmia • arvioi suoritustaan realistisesti ja esittää perusteltuja ratkaisuja osaamisensa kehittämiseen • ymmärtää oman työnsä merkityksen osana laajempaa kokonaisuutta

9.2 Kaikille pakolliset tutkinnon osat

9.2.1 Luonto- ja ympäristöalalla toimiminen, 30 osp (koodi: 103932)

Ammattitaitovaatimukset

Ympäristövastuullisuus ja kestävä kehitys

Opiskelija

- ymmärtää kestävä kehityksen ulottuvuudet omassa toiminnassaan
- selvittää alan, työpaikan tai oman työtehtävän ympäristövaikutuksia
- arvioi ja vertailee toimintaan liittyviä kestävä kehityksen ratkaisuja
- valitsee parantamiskohteen ja arvioi muutoksen vaikutuksia
- huomioi jatkuvan parantamisen merkityksen
- ymmärtää kierrätyksen ja kiertotalouden merkityksen luonnonvarojen ja materiaalin kestävässä kuluttamisessa
- toimii energiaa ja vettä säästäen työssään
- minimoi syntyvää jätettä sekä lajittelee, kierrättää ja uusiokäyttää materiaaleja.

Toimintaympäristö

Opiskelija

- tunnistaa paikallisen toimintaympäristönsä erityispiirteet

- tunnistaa ajankohtaisia luonto- ja ympäristöaiheita
- ymmärtää perustiedot globaaleista ympäristöongelmista ja niiden vaikutuksen omaan toimintaympäristöönsä
- ymmärtää perustiedot ilmastonmuutoksesta sekä keinoja sen hillintään ja siihen sopeutumiseen omassa toimintaympäristössä
- noudattaa voimassa olevaa luonto- ja ympäristöalan lainsäädäntöä
- toimii jokamiehenoikeuksien ja lupakäytänteiden mukaisesti
- noudattaa työelämän pelisääntöjä ja tietää omat oikeutensa ja velvollisuutensa työlainsäädännön ja työehtosopimusten pohjalta.

Ekologian perusteet ja lajintuntemus

Opiskelija

- tunnistaa ekosysteemejä ja niiden muutoksiin vaikuttavia tekijöitä
- ymmärtää aineiden kierron ekosysteemissä
- ymmärtää lajien väliset riippuvuussuhteet
- tunnistaa eri lajeja sekä niiden elinympäristöjä
- tunnistaa suojeltuja ja uhanalaisia lajeja sekä niiden elinympäristöjä
- ymmärtää luonnon monimuotoisuuden merkityksen.

Maastossa liikkuminen ja työskentely

Opiskelija

- tunnistaa työhön ja toimintaympäristöön liittyvät vaaratekijät ja niiden aiheuttamat turvallisuusriskit
- osaa alallaan tarvittavat maastossa toimimisen perustaidot
- käyttää erilaisia suunnistusvälineitä, karttaa ja kompassia sekä digitaalisia paikantamisvälineitä
- valitsee, käyttää ja huoltaa maastossa liikkumisen varusteet ja välineet
- käyttää tarvittavia koneita ja välineitä
- toimii maastossa itsenäisesti ja ryhmän jäsenenä
- toimii luonnossa ympäristöä kunnioittaen ja minimoi toimintansa vaikutukset ympäristöön
- huolehtii omasta hyvinvoinnistaan
- auttaa hätätilanteissa sekä onnettomuuden ja sairaskohtauksen sattuessa.

<https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/esitys/7015830/reformi/tutkinnonosat/7132800>

Toteutussuunnitelma

Tutkinnon osan ammattitaitovaatimusten mukaisia taitoja opitaan oppilaitoksessa ja/tai työpaikalla. Oppimistavoitteet saavutetaan:

Ympäristövastuullisuus ja kestävä kehitys

- osallistumalla keskusteluun kestävän kehityksen periaatteista, kestävän elämäntavan hallinnasta
- pohtimalla omaa kulutuskäyttäytymistään
- perehtymällä kestävän luontomatkailun periaatteisiin
- perehtymällä kestävän poronhoidon periaatteisiin
- valitsemalla omalta alaltaan kestävän kehityksen kehityskohteen ja pohtimalla kehitystoimenpiteitä

Toimintaympäristö

- perehtymällä toimintaa ohjaaviin lakeihin, lupakäytänteisiin ja jokamiehenoikeuksiin
- perehtymällä eri suojelutasoihin
- perehtymällä saamen kulttuurin historiaan ja nykypäivään (musiikki, puvut, perinneruoat, jne.)
- perehtymällä saamelaisen poronhoidon historiaan ja poronhoidon vuosikiertoon
- tutustumalla luonto- ja ympäristöalan sekä poronhoidon toimintaympäristöön ja sidosryhmiin

Ekologian perusteet ja lajintuntemus

- perehtymällä pohjoisen luonnon erityispiirteisiin
- tunnistamalla eliölajeja
 - nisäkkäiden lajintunnistus
 - lintujen lajintunnistus
 - selkärangattomien lajintunnistus
 - kasvien lajintunnistus
 - sienien lajintunnistus

Maastossa liikkuminen ja työskentely

- suorittamalla työturvallisuus- ja tulityökortti (TYKY-passi, osa-alue 1)
- opettelemalla EA 1 –kurssia vastaavat ensiaputaidot
- opettelemalla suunnistus- ja kartanlukutaitoja
- opettelemalla maastossa toimimisen taitoja (tulenteke, mojojitteiden pystytys, retkikeitinten käyttö, solmujen teko, jne.)
- perehtymällä retkeilyvarusteiden ominaisuuksiin
- liikkumalla ja yöpymällä maastossa
- huoltamalla ja käyttämällä motoroituja maastokulkuneuvoja, kuten moottorikelkkaa
- huoltamalla ja käyttämällä motoroituja työvälineitä, kuten moottorisahaa

Arviointisuunnitelma

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä. Näyttö koostuu kahdesta osakokonaisuudesta, jotka ovat:

- 1) maastossa liikkuminen ja työskentely
- 2) luonnontuntemus ja ympäristövastuullisuus

Näyttö voidaan suorittaa joko työpaikalla tai oppilaitoksessa. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

Saamelaiskulttuurin toteutuminen

Tutkinnon osaan sisältyy osio toimintaympäristö (5 osp), mikä koostuu kursseista johdanto saamenkulttuuriin (3 osp) sekä poronhoidon perusteet (2 osp). Poronhoidon perusteiden lähtökohtana on perinteinen saamelainen poronhoito ja opintojen yhteydessä vierailaan mm. poroerotuksessa.

Saamelaiskulttuuri sisältyy keskeisesti myös kestävän kehityksen opetukseen, jossa käsitellään kulttuurista kestävyyttä nimenomaan saamelaiskulttuurin näkökulmasta.

Lisäksi saamelaiskulttuuri sisältyy läpileikkausperiaatteella maastossa toimimisen taitojen opetukseen.

Etenemisen ehto

Ei ole.

9.3 Osaamisalan pakolliset tutkinnon osat

9.3.1 Luonnossa ohjaaminen, 40 osp (koodi: 103934)

Luontoalan osaamisala, luonto-ohjaaja

Ammattitaitovaatimukset

Luonto-ohjelmalvelun järjestäminen

Opiskelija

- suunnittelee, valmistee ja toteuttaa luonto-ohjelmapalveluita erilaisille asiakasryhmille oman tehtävänsä mukaisesti
- laatii palvelulle kuluttajaturvallisuuslain mukaisen turvallisuusasiakirjan
- laatii muut tarvittavat asiakirjat
- hinnoittelee palvelun ja arvioi siihen vaikuttavat kustannukset
- tunnistaa luontoalan sidosryhmiä ja verkostoja
- valitsee ja valmistee luonto-ohjelmapalveluun sopivia kohteita
- tekee tapahtumapaikan purkamisen ja siistimisen sekä varusteiden ja välineiden huollon.

Ohjaaminen

Opiskelija

- ohjaa ryhmää
- huomioi vieraiden kulttuurien erityispiirteet
- kertoo paikallisesta luonnosta, luonnonilmiöistä ja paikallisesta kulttuurista
- ohjaa asiakkaita yhdellä vieraalla kielellä
- käyttää toiminnallisia ja osallistavia menetelmiä ryhmää ohjattaessa
- huolehtii omasta ja asiakkaiden hyvinvoinnista ja turvallisuudesta.

Asiakaspalvelu

Opiskelija

- esiintyy luontevasti ja vuorovaikutteisesti
- huomio tasapuolisesti koko asiakasryhmän
- reagoi välittömään asiakaspalautteeseen rakentavasti
- kerää asiakaspalautteen tapahtuman jälkeen ja tekee kehittämissuhteita sen pohjalta
- noudattaa yrityksen antamia asiakaslupauksia ja laatutavoitteita.

Luonnontuntemus

Opiskelija

- hyödyntää luontoympäristön paikallisia erityispiirteitä
- hyödyntää työssään luontoa hyvinvoinnin tuottajana
- tunnistaa eri lajeja sekä niiden elinympäristöjä
- ohjaa asiakkaita tekemään havaintoja luonnosta.

Luonnossa liikkuminen

Opiskelija

- liikkuu luonnossa erilaisia välineitä ja liikkumismuotoja käyttäen
- ohjaa ryhmäänsä käyttämään erilaisia luonnossa liikkumisen välineitä
- liikkuu luonnossa turvallisesti ja vastuullisesti
- auttaa hätätilanteissa sekä onnettomuuden ja sairaskohtauksen sattuessa.

Vastuullisuus

Opiskelija

- ottaa toiminnassaan huomioon kestävä kehityksen
- ymmärtää oppaana toimimisen vastuullisuuden
- toimii huomioiden toimintaan vaadittavat luvat ja lainsäädännön.

Toteutussuunnitelma

Tutkinnon osan ammattitaitovaatimusten mukaisia taitoja opitaan oppilaitoksessa ja/tai työpaikalla.

Oppimistavoitteet saavutetaan:

Luonto-ohjelmapalvelun järjestäminen

- suorittamalla **matkailun turvallisuuspassin (MATUPA)** (TYKY-passi, osa-alue 1) ja harjoittelemalla turvallisuussuunnitelman ja riskianalyysin tekoa
- suorittamalla **EA 2** -koulutusta vastaavat taidot
- suorittamalla **hygieniapassi ja anniskelupassi**
- perehtymällä matkailun lainsäädäntöön ja ohjeistuksiin
- suunnittelemalla omia opastus- ja ohjelmapalvelutuotteita ja hinnoittelemalla niitä
- tutustumalla ja testaamalla erilaisia opastus- ja ohjelmapalvelutuotteita
- vierailemalla ja tutustumalla paikallisiin matkailualan yrityksiin sekä muihin sidosryhmiin.
- osallistumalla paikallisten kulttuuritapahtumien suunnitteluun, järjestelyihin ja toteuttamiseen
- suunnittelemalla, organisoimalla ja toteuttamalla tapahtumia (esim. virkistyspäiviä) asiakasryhmille
- avustamalla tapahtumien toteutuspaikkojen rakentamisessa.

Ohjaaminen

- harjoittelemalla ohjaamista suomeksi ja englanniksi sekä keräämällä englanninkielistä luonto- ja kulttuurisanastoa
- harjoittelemalla ryhmän turvallista johtamista erilaisissa maasto-olosuhteissa
- harjoittelemalla tarinankerrontaa
- esittelemällä paikallisia luonto- ja kulttuurikohteita
- opastamalla erilaisissa ohjelmapalvelutilanteissa, kuten mm. bussiopastus, lumikenkäretken opastus, hiihto-opastus, maastopyöräilyopastus, moottorikelkkasafarilla
- toimimalla työelämässä aidoissa työtehtävissä ja siellä valmistelemalla ja toteuttamalla ohjelmapalveluja asiakasryhmille

Asiakaspalvelu

- harjoittelemalla asiakaspalvelua suomeksi ja englanniksi
- palvelemalla ja opastamalla asiakkaita aidossa työympäristössä
- kohtaamalla vieraista kulttuureista tulevia ja toimia asiakaspalvelutehtävissä vieraalla kielellä
- toimimalla työyhteisön jäsenenä

Luonnontuntemus

- tutustumalla paikallisiin luontokohteisiin sekä paikallisten kylien kulttuurihistoriaan ja nykyaikaan
- tunnistamalla eliölajeja sekä opiskelemalla pohjoisen alueen ekologiaa ja alueen erityispiirteitä
- kertomalla asiakkaille paikallisesta luonnosta ja kulttuurista

Luonnossa liikkuminen

- liikkumalla maastossa eri vuodenaikoina ja erilaisia välineitä ja liikkumismuotoja käyttäen
- harjoittelemalla maastossa toimimisen taitoja eri vuodenaikoina
- valmistamalla aterioita maasto-olosuhteissa
- suorittamalla ohjelmapalveluita tukevia töitä sekä huoltotöitä

Vastuullisuus

- ottamalla huomioon kaikessa toiminnassa vastuullisuuden ja kestävä kehityksen eri näkökulmat

Arviointisuunnitelma

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa ammattiosaamisen näytössä.

Näyttö suoritetaan työpaikalla. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

Saamelaiskulttuurin toteutuminen

Saamelaiskulttuuri on keskeisessä osassa paikallistuntemuksessa, jossa tutustutaan saamelaisalueen kyliin, niiden kulttuurihistoriaan ja nykypäivään. Myös tapahtumajärjestelyiden pohja rakentuu alueen saamelaiskulttuuriin perustuvien kulttuuritapahtumien ympärille.

Asiakas- ja opastuspalveluiden toteutuksessa korostetaan kestävän matkailun periaatteita. Saamelaisalueella kestävyteen sisältyy oleellisesti myös saamelaiskulttuurin huomioiminen kulttuurisesti kestäväällä tavalla. Opastamisharjoituksissa opastamiskohteet keskittyvät saamelaiskulttuurin kannalta merkittävien kohteiden ympärille. Opiskelijat etsivät tietoa kohteista ja jakavat tätä tietoa muille. Opastamisharjoituksia harjoitellaan sekä suomen että englannin kielellä.

Inarin alueen matkailullinen vetovoima perustuu vahvasti saamelaiskulttuuriin. Työpaikalla tapahtuvan oppimisen tavoitteena on, että ohjelmapalveluyrityksen arvot ja toiminta tukisivat vahvasti opetuksessa korostettuja arvoja. Myös opiskelija voi viedä tietämystä saamelaiskulttuurista työssäoppimispaikalle.

Myös retki- ja luontoruokailupalveluiden toteutuksessa ydin on Lapin ruokakulttuurissa.

Etenemisen ehto

EA1-kurssi tai sitä vastaavat taidot sekä hygieniapassi on suositeltavaa olla suoritettuna ennen työpaikalla tapahtuvaa oppimisjaksoa.

9.3.2 Paliskunnassa työskenteleminen, 20 osp (koodi: 103935)

Porotalouden osaamisala, poronhoitaja

Ammattitaitovaatimukset

Paliskunnassa työskenteleminen

Opiskelija

- suunnittelee työskentelynsä paliskunnassa poroisännän, työnjohtajan tai muun esimiehen alaisuudessa siten, että työpanos hyödyttää työyhteisöä
- osallistuu paliskunnan päätöksentekoon ja muihin demokraattisiin prosesseihin
- kertoo paliskuntansa alueesta, sen käytöstä ja työyhteisöistä
- toimii paliskunnan, tokkakunnan tai muun ryhmän jäsenenä oman asemansa mukaisesti
- noudattaa sovittuja työaikoja, ohjeita ja ammattietiikkaa.

Oma alue, vuodenkierto ja perinteinen käyttö

Opiskelija

- perustelee paliskuntansa alueen laidunkierron, poronhoidon rakenteet ja laiduntamisen
- toteuttaa työskentelynsä paliskunnassa poroisännän, työnjohtajan tai muun esimiehen alaisuudessa siten, että työpanos hyödyttää työyhteisöä

- kulkee paliskuntansa, tokkakuntansa tms. alueella kävellen tai maastoajoneuvoilla vastuullisesti ja vakiintuneiden hyväksytyjen käytäntöjen mukaisesti ottaen huomioon porojen vuodenaikaan liittyvän käyttäytymisen ja tarpeet.

Vastuullisuus

Opiskelija

- lajittelee, kierrättää ja hävittää työssään syntyvät jätteet kiertotaloutta edistäen
- valitsee työvälineet, -menetelmät ja materiaalit välttämällä kielteisiä ympäristö- ja ilmastovaikutuksia
- toimii työyhteisön päätöksistä ja perinteistä noudattaen
- toimii työssään siten, että oma, työryhmän ja porojen turvallisuus ja hyvinvointi varmistuu.

<https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/esitys/7015830/reformi/tutkinnonosat/7132805>

Toteutussuunnitelma

Tutkinnon osan ammattitaitovaatimusten mukaisia taitoja opitaan oppilaitoksessa ja/tai työpaikalla.

Oppimistavoitteet saavutetaan:

Vastuullisuus

- perehtymällä alan käyttömateriaalien lajitteluun, kierrätykseen ja hävittämiseen
- selvittämällä ja pohtimalla työyhteisön hyvinvointiin vaikuttavia seikkoja

Paliskunnan organisaatio

- perehtymällä paliskuntaan organisaationa
- perehtymällä porotalousyrittäjän tehtäviin ja vastuisiin
- harjoittelemalla muistiinpanojen ja asiakirjojen tekoa

Perinnetaidot

- osallistumalla perinteisten porotuotteiden tuotantoon
- harjoittelemalla tuotannon työvaiheita

Työskentely paliskunnassa, TEO

- suunnittelemalla työskentelynsä poronhoitovuoden ajalle
- osallistumalla paliskunnan töihin, omiin poronhoitotöihin ja talkootöihin paliskunnan eri alueilla
- pitämällä muistiinpanoja töistään
- selvittämällä paliskuntansa laidunkiertoa ja toimintaa
- raporttoimalla työnsä ja oppimistaan poronhoitovuoden ajalta
- pohtimalla paliskunnan tekemiä valintoja laidunkierron, työnjaon ja muun toiminnan osalta

Arviointisuunnitelma

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä. Näyttö koostuu kahdesta osakokonaisuudesta, jotka ovat:

- 1) työskenteleminen paliskunnan määräämissä tehtävissä
- 2) kirjalliset dokumentit työn suunnittelusta ja toteuttamisesta sekä kehittämiskohteista

Näyttö suoritetaan käytännön työn ja raportoinnin osalta työpaikalla, ja suunnittelun ja kehittämisen osalta oppilaitoksessa. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

Saamelaiskulttuurin toteutuminen

Poronhoito itsessään on keskeinen osa saamelaista kulttuuria. Tutkinnon osan keskeinen sisältö on poronhoidon yhteisöön, alueeseen, perinteisiin ja kulttuuriin kasvaminen.

Etenemisen ehto

Opiskelijalla ei saa olla terveydellistä estettä käsitellä poroja.

9.3.3 Poronhoito, 35 osp (koodi: 103936)

Porotalouden osaamisala, poronhoitaja

Ammattitaitovaatimukset

Vuosikierron mukaiset tehtävät

Opiskelija

- suunnittelee ja tekee poronhoidon vuosikierron mukaiset työtehtävät poronhoitolain ja -asetuksen mukaisesti ja poromerkkijärjestelmän huomioiden
- tekee havaintoja porojen laiduntamiseen käytettyjen alueiden kunnosta
- hankkii tarvittaessa rehua ja huolehtii porojen lisäruokinnasta
- valitsee eloporonsa varmistaakseen optimaalisen porokarjan rakenteen
- tekee porotalouden harjoittajalle kuuluvat taloushallinnon tehtävät ja seuraa porotalouden rahoituslainsäädäntöä
- seuraa ja arvioi työn tulosta ja ajankäyttöä
- seuraa oman porotaloutensa kannattavuutta
- myy suoramyyntituotteita säädösten mukaisesti
- toimii porovahinkotilanteissa ja tunnistaa vahinkojen syitä
- käyttää, huoltaa ja korjaa poronhoidossa tarvittavia koneita, laitteita ja työvälineitä
- lajittelee, kierrättää ja hävittää syntyvän jätteen kiertotaloutta edistäen
- tunnistaa työympäristön vaarat ja noudattaa työturvallisuusohjeita ja -säädöksiä
- auttaa hätätilanteissa sekä onnettomuuden ja sairaskohtauksen sattuessa.

Porojen käsittely

Opiskelija

- käsittelee poroja vuodenvuorokierroksen eri työvaiheissa
- huolehtii porojen turvallisuudesta ja hyvinvoinnista niin, että poroja ei tarpeettomasti häiritä ja että niiden luontainen käyttäytyminen mahdollistuu
- tulkitsee poron ikään, sukupuoleen ja vuodenaikoihin liittyvää käyttäytymistä
- seuraa poron ravitsemuksen ja käyttäytymisen välistä suhdetta
- tunnistaa porojen yleisimpiä sairauksia
- ennaltaehkäisee poron sairauksien syntyä ja leviämistä
- välttää eläinten käsittelyssä tarpeetonta kipua ja kärsimystä sekä noudattaa voimassa olevia säädöksiä.

<https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/esitys/7015830/reformi/tutkinnonosat/7132804>

Toteutussuunnitelma

Tutkinnon osan ammattitaitovaatimusten mukaisia taitoja opitaan oppilaitoksessa ja/tai työpaikalla.

Oppimistavoitteet saavutetaan:

Vuodenkierron työtehtävät (20 osp)

- käsittelemällä poroja aituksissa
- valitsemalla siitosporoja
- ottamalla talteen ja jatkokäsittelemällä materiaaleja
- tarkkailemalla porojen ravinto- ja laiduntilannetta ja varmistamalla porojen ravinnonsaanti, tarvittaessa ruokinnalla
- toimimalla porovahinkotilanteissa
- käyttämällä, huoltamalla ja korjaamalla moottorikelkkaa, mönkijää ja muita koneita ja laitteita
- tekemällä ja korjaamalla rakenteita

Porotalousyrittäjäisyys (15 osp)

- perehtymällä porotaloutta koskevaan lainsäädäntöön
- perehtymällä maankäyttöä ohjaavaan lainsäädäntöön sekä laiduntutkimuksen menetelmiin ja tuloksiin
- osallistumalla ajankohtaisiin porotaloutta käsitteleviin tapahtumiin, esim. poroparlamenttiin
- hoitamalla poronostajan taloushallintotehtäviä
- perehtymällä poron elintoimintoihin, sairauksien ennaltaehkäisemiseen, niiden tunnistamiseen ja hoitamiseen
- harjoittelemalla ensiaputaitoja (EAI ja EAII vastaavat taidot)

Arviointisuunnitelma

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä. Näyttö koostuu kahdesta osakokonaisuudesta, jotka ovat:

- 1) myyntierotukseen liittyvät työt
- 2) hallintoon ja yrittämiseen liittyvät tiedot

Näyttö suoritetaan myyntierotukseen liittyvien töiden osalta työpaikalla ja hallintoon ja yrittämiseen liittyvien tietojen osalta oppilaitoksessa. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

Saamelaiskulttuurin toteutuminen

Poronhoito itsessään on keskeinen osa saamelaista kulttuuria. Saamelaisaluetta koskeva lainsäädäntö, saamelaiset perinteiset työtavat ja luonnontuntemus sisältyvät opetukseen.

Etenemisen ehto

Opiskelijalla ei saa olla terveydellistä estettä käsitellä poroja.

9.4 Valinnaiset tutkinnon osat**9.4.1 Maastoretken ohjaaminen, 20 osp (koodi: 103952)**

Ammattitaitovaatimukset

Maastoretken suunnittelu, varustautuminen ja huoltotyöt

Opiskelija

- suunnittelee ryhmälle sopivan reitin tai luontokohteen asiakastyhmän taitotason ja tarpeen mukaan ja ennakoii mahdollisia poikkeamia reitistä
- laatii retken ruokasuunnitelman energiantarpeen huomioiden
- varustautuu itse ja ohjaa asiakkaita valmisteluissa
- laskee maastoretken kustannukset

- ennakoi riskejä ja laatii kuluttajaturvallisuuslain mukaisen turvallisuussuunnitelman
- huoltaa käytetyt varusteet ja välineet maastoretken jälkeen.

Liikkuminen maastossa ryhmän kanssa

Opiskelija

- suunnistaa karttaa ja kompassia käyttäen sekä käyttää erilaisia paikantamisvälineitä
- toimii vastuullisesti huomioiden luonnon monimuotoisuuden ja luonnon kestävävyyden
- seuraa ja arvioi erilaisten olosuhteiden vaikutusta asiakasryhmän toimintaan ja tarvittaessa tekee muutoksia suunnitelmaan
- huolehtii retken ruokailutauoista ja taukopaikkojen siisteydestä
- seuraa omien ja ryhmän varusteiden ja välineiden kuntoa ja tarvittaessa huoltaa niitä
- seuraa asiakkaiden psyykkistä ja fyysistä kuntoa ja ennakoi mahdollisia ongelmia
- toimii mahdollisissa eksymis- ja pelastuspalvelutilanteissa sovittujen toimintatapojen mukaisesti
- huolehtii omasta fyysisestä ja psyykkisestä jaksamisesta ja tarvittaessa auttaa toisia
- ottaa huomioon olosuhteista, rasituksesta ja maastossa liikkumisen kestosta johtuvia riskitekijöitä ja esittää keinoja niiden välttämiseksi sekä vahingon sattuessa auttaa asiakasta
- auttaa hätätilanteissa sekä onnettomuuden ja sairaskohtauksen sattuessa.

Erätaitojen hyödyntäminen

Opiskelija

- liikkuu maastossa vuodenajan ja olosuhteiden vaatimusten mukaisesti ja sään vaihtelut ennakoiden
- tekee tulet maasto-olosuhteissa ja huolehtii paloturvallisuudesta
- toimii retkellä tarvittavia erätaitoja hyödyntäen
- kertoo asiakkaalle paikallisesta luonnosta, luonnonilmiöistä, kulttuurista ja eräperinteestä.

Asiakaspalvelu ja vuorovaikutustaidot

Opiskelija

- esiintyy luontevasti ja vuorovaikutteisesti
- kuuntelee asiakasta ja vastaa saamaansa palautteeseen
- toimii rakentavassa yhteistyössä asiakasryhmän kanssa.

Vastuullisuus

Opiskelija

- ottaa toiminnassaan huomioon kestävän kehityksen
- ymmärtää oppaana toimimisen vastuullisuuden
- toimii huomioiden toimintaan vaadittavat luvat ja lainsäädännön.

<https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/esitys/7015830/reformi/tutkinnonosat/7135240>

Toteutussuunnitelma

Tutkinnon osan ammattitaitovaatimusten mukaisia taitoja opitaan oppilaitoksessa ja/tai työpaikalla.

Oppimistavoitteet saavutetaan:

- harjoittelemalla syysvaelluksen ja hiihtovaelluksen yhteydessä oman opiskelijaryhmän kanssa
- harjoittelemalla eri luontoaktiiviteettien opastusta oman opiskelijaryhmän kanssa
- työelämässä aidoissa työtehtävissä asiakasryhmien kanssa

<p>Arviointisuunnitelma</p> <p>Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä. Näyttö suoritetaan työpaikalla. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.</p>
<p>Saamelaiskulttuurin toteutuminen</p> <p>Työpaikalla tapahtuvan oppimisen tavoitteena on, että ohjelmopalveluyrityksen arvot ja toiminta tukisivat vahvasti opetuksessa korostettuja saamelaiskulttuurillisia arvoja.</p>
<p>Etenemisen ehto</p> <p>Ei ole.</p>

9.4.2 Kalastuspalveluissa toimiminen, 15 osp (koodi: 103947)

Ammattitaitovaatimukset

Kalastuksen perustaidot

Opiskelija

- tunnistaa yleisimmät kalalajit, niiden elintavat ja elinympäristövaatimukset
- noudattaa kalastusta, kalankäsittelyä ja vesillä liikkumista koskevaa lainsäädäntöä työssään
- valitsee ajankohtaan ja tavoitteeseen sopivan pyyntimenetelmän vuodenajan mukaan.

Kalastus

Opiskelija

- käsittelee, asettaa ja huoltaa erilaisia pyydyksiä
- kalastaa sopivalla pyyntimenetelmällä
- käsittelee kalat oikealla tavalla hygieenisesti
- havainnoi kalavesien kuntoa ja ilmoittaa havainnoistaan.

Asiakaspalvelu

Opiskelija

- ennakoi riskejä ja laatii kuluttajaturvallisuuslain mukaisen turvallisuussuunnitelman
- kertoo asiakkaille kaloista ja niiden elintavoista, elinympäristövaatimuksista, kalastusmenetelmistä ja kalastuskulttuurista
- auttaa hätätilanteessa sekä onnettomuuden ja sairaskohtauksen sattuessa.

Vastuullisuus

Opiskelija

- ottaa toiminnassaan huomioon kestävä kehityksen
- ymmärtää oppaana toimimisen vastuullisuuden
- toimii huomioiden toimintaan vaadittavat luvat ja lainsäädännön.

<https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/esitys/7015830/reformi/tutkinnonosat/7134415>

Toteutussuunnitelma

Tutkinnon osan ammattitaitovaatimusten mukaisia taitoja opitaan oppilaitoksessa ja/tai työpaikalla.

Oppimistavoitteet saavutetaan:

Kalastuksen perustaidot

- perehtymällä alueen kalalajeihin ja niiden ekologiaan sekä kalastuksen lupakäytäntöihin
- perehtymällä erilaisien pyydyksien ominaisuuksiin
- harjoittelemalla kalastuksessa käytettävien solmujen tekoa
- valmistelemalla pohjaverkot laskua varten ja laskemalla pohjaverkot pyyntiin
- kokemalla pyydysverkot ja huoltamalla verkot
- perkaamalla kaloja
- laskemalla ja kokemalla juomukset (talviverkot)
- perehtymällä vapakalastuksen eri muotoihin (uistelu ja pilkintä) ja niissä tarvittaviin välineisiin ja viehetyyppeihin
- kalastamalla vapakalastusvälineillä

Kalan käsittely ja jatkojalostus

- perehtymällä kalastustuotteita koskevaan lainsäädäntöön
- tarkkailemalla jalostuksen aikana lämpötilaa ja hygieniaa
- perehtymällä kalan käsittelyn ja –jalostuksen työvaiheisiin
- käsittelemällä saalis eli tainnutus, verestys, suomustus, perkaaminen, fileointi ja pakkaaminen
- suolaamalla kalaa eri menetelmillä
- savustamalla kalaa sekä lämmin- ja kylmäsavustuksella
- tekemällä ns. massatuotteita
- tekemällä puoli- ja täyssäilykkeitä
- pitämällä kalankäsittelytilat puhtaana

Arviointisuunnitelma

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä. Näyttö suoritetaan oppilaitoksessa. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

Saamelaiskulttuurin toteutuminen

Kalastus on perinteinen saamelainen elinkeino ja yhä tänä päivänä kotitarve- ja vapaa-ajankalastus perustuu perinteisiin kalastusmenetelmiin: verkko-, viehe- ja koukkukalastukseen. Kalan jalostuksessa huomioidaan myös perinteiset saamelaiset menetelmät ja: suolaus sekä lämmin- ja kylmäsavustus.

Saamelaiskulttuuri on esillä läpileikkausperiaatteella kaikessa opetuksessa sanastona, tarinoina, perinteisten kalastusvälineiden ja –menetelmien sekä ruoan valmistamistapojen kuvauksessa.

Etenemisen ehto

18-vuotta täyttäneellä tulee olla kalastushoitomaksu suoritettuna.

9.4.3 Poronlihan tuotannossa toimiminen, 30 osp (koodi: 103958)

Ammattitaitovaatimukset

Teurastamossa ja lihanleikkaamossa työskenteleminen

Opiskelija

- käyttää ja huoltaa työssä tarvittavia koneita ja laitteita
- noudattaa koneiden ja laitteiden käytössä käyttö- ja turvallisuusohjeita
- huolehtii veitsistä, teroittaa ne ja toimittaa ne tarvittaessa teroitettavaksi
- puhdistaa ja desinfioi omat työvälineensä ohjeiden mukaisesti
- noudattaa omavalvontasuunnitelmaa
- toimii hygieenisesti ohjeiden mukaisesti
- huolehtii henkilökohtaisesta hygieniasta ja suojavaatetuksesta tuotannon kaikissa vaiheissa
- huolehtii työympäristön ja välineiden siisteydestä ja järjestyksestä
- työskentelee työturvallisuus- ja ergonomiohjeita noudattaen
- käyttää työtehtäviin kuuluvia suojavälineitä
- auttaa hätätilanteissa sekä onnettomuuden ja sairaskohtauksen sattuessa
- noudattaa toimintaa koskevaa voimassa olevaa lainsäädäntöä ja ammattieettisiä toimintatapoja
- lajittelee jätteet kierrätysohjeiden mukaisesti
- selittää poronlihan tuottamisen kustannusrakennetta
- kertoo asiakkaille tuotteiden perinteistä ja käytöstä.

Poron ruhon käsittely

Opiskelija

- osaa poron teurastusprosessin työvaiheet
- arvioi ruhon tai lihan laatua aistinvaraisesti
- paloittaa ja leikkaa poron ruhon standardien mukaisiin lihalajitelmiin
- minimoi hävikin muodostumisen
- huolehtii leikattujen lihojen merkitsemisestä
- huolehtii sivutuotteiden käsittelystä ja kirjaamisesta
- pakkaa ja varastoi tuotteet jäähdytysvaatimusten mukaisesti.

<https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/esitys/7015830/reformi/tutkinnonosat/7135246>

Toteutussuunnitelma

Tutkinnon osan ammattitaitovaatimusten mukaisia taitoja opitaan oppilaitoksessa ja/tai työelämässä.

Oppimistavoitteet saavutetaan:

Lihan ja sivutuotteiden tuotanto

- käsittelemällä ja hoitamalla teurasporoja
- lopettamalla poro säädösten mukaisesti
- teurastamalla poroja
- ottamalla talteen ja käsittelemällä sivutuotteita
- huolehtimalla jätteistä asianmukaisesti
- paloittamalla poron ruho sekä perinteisellä että teollisella menetelmällä
- leikkaamalla liha ruhon osiksi ja lajitteiksi
- tarkkailemalla lihan ja sivutuotteiden laatua
- toimimalla laitoksen puhtaanapidon tehtävissä.

Jalostus

- käyttämällä ja huoltamalla tiloja, koneita ja muita välineitä
- perehtymällä lajitteiden perinteiseen käyttöön
- pakkaamalla ja varastoimalla lihoja
- valmistamalla lihajalosteita uusilla ja perinteisillä menetelmillä
- toimimalla laitoksen puhtaanapidon tehtävissä.

Lainsäädäntö ja yrittäjyys

- suorittamalla omavalvonnan mukaiset toimenpiteet
- perehtymällä lihantuotantoon liittyvään lainsäädäntöön (esim. hygienia-, elintarvike-, omavalvonta-, lopetus- ja eläinsuojelusäädökset sekä suoramyymisäädökset)
- perehtymällä pakkausmateriaaleihin, -tapoihin ja –merkintöihin
- laskemalla kustannuksia ja hinnoittelemalla tuotteita
- suunnittelemalla lihatuotteiden markkinointia ja suoramyymintä.

Syventävä työskentely (työelämässä)

- työskentelemällä lihantuotannossa henkilökohtaisen suunnitelman mukaisesti

Arviointisuunnitelma

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä teurastamalla poroja ja käsittelemällä poron lihaa alan tuotantolaitoksessa. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

Saamelaiskulttuurin toteutuminen

Poronlihan tuotannossa käsitellään myös perinteisiä saamelaisia työtapoja ja valmistetaan perinteisiä tuotteita. Saamelaisen perinteen mukaisesti porosta hyödynnetään lähes kaikki lihantuotannossa syntyvät materiaalit. Lihan jalostuksessa opetetaan perinteiset saamelaiset menetelmät suolaaminen, kuivaaminen ja lämminsavustus. Saamelaiskulttuuri on esillä läpileikkausperiaatteella kaikessa opetuksessa sanastona, tarinoina, perinteisten kalastusvälineiden ja –menetelmien sekä ruoan valmistamistapojen kuvauksessa.

Etenemisen ehto

Opiskelijan on oltava ruumiillisesti ja henkisesti kykenevä toimimaan lihan tuotannossa ja tuotantolaitosympäristössä.

9.4.4 Eläimen käyttö luontoalan ohjelmapalveluissa, 15 osp (koodi: 103940)

Ammattitaitovaatimukset

Ohjelmapalvelun suunnitteleminen ja valmisteleminen

Opiskelija

- valitsee ja varmistaa eläimen sopivuuden luontoalan ohjelmapalveluun
- suunnittelee oman työnsä toimintasuunnitelman mukaisesti
- ennakoi riskejä ja laatii kuluttajaturvallisuuslain mukaisen turvallisuussuunnitelman
- seuraa ohjelmapalvelun kustannuksia ja hinnoittelee palvelutuotteen
- toimii säädösten mukaisesti.

Ohjelmapalvelussa työskenteleminen

Opiskelija

- valmistele eläimen ohjelmapalveluun
- käyttää ja huoltaa tarvittavia varusteita
- neuvoo asiakasta eläimen kanssa toimimisessa
- kertoo eläimen hyvinvoinnista ja elinympäristöistä
- kertoo asiakkaalle toimintaympäristön historiasta ja kulttuurista
- toimii asiakaspalvelutilanteissa vuorovaikutteisesti ja selkeästi

- hoitaa palvelutilanteen myös vähintään yhdellä vieraalla kielellä
- noudattaa turvallisuusvaatimuksia niin asiakkaiden kuin eläinten kanssa
- havainnoi palvelutilanteita ja esittää kehittämissuhteita.

Eläimen hyvinvointi

Opiskelija

- tekee päivittäisiä eläintenhoitotöitä
- tarkkailee ja tarvittaessa edistää eläimen hyvinvointia
- ruokkii eläimiä lajityypillisesti, ravinnontarpeen huomioiden
- tunnistaa sairaan eläimen ja tilaa eläinlääkärin tarvittaessa
- tunnistaa eläimen olosuhdevaatimukset ja havainnoi poikkeamat
- huomioi työskentelyssä eläimen hyvinvoinnin ja lajinomaisen käyttäytymisen
- kuljettaa eläintä säädöksen mukaisesti.

Vastuullisuus

Opiskelija

- ottaa toiminnassaan huomioon kestävä kehityksen
- ymmärtää oppaana toimimisen vastuullisuuden
- toimii huomioiden toimintaan vaadittavat luvat ja lainsäädännön.

<https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/esitys/7015830/reformi/tutkinnonosat/7132808>

Toteutussuunnitelma

Tutkinnon osan ammattitaitovaatimusten mukaisia taitoja opitaan oppilaitoksessa ja/tai työpaikalla. Oppimistavoitteet saavutetaan:

Poron hoitaminen aitauksessa

- ventämällä poroja ja hoitamalla niitä aitauksissa
- ruokkimalla poroja ja tarkkailemalla niiden hyvinvointia
- valitsemalla ajoporoiksi soveltuvia poroja
- tekemällä ja huoltamalla porojen hoitamisessa tarvittavia rakenteita
- laskemalla ruokinnassa tarvittavan rehun menekkiä ja suunnittelemalla sen käyttöä.

Poromatkailetapahtumassa toimiminen

- kouluttamalla ajoporoja
- valmistelemalla ja toteuttamalla matkailutapahtumaa
- seuraamalla kustannusten muodostumista ja perehtymällä hinnoittelun periaatteisiin perehtyminen
- perehtymällä eläinten hyvinvointia ja porojen kuljettamista koskevaan lainsäädäntöön
- perehtymällä matkailun turvallisuus- ja laatutekijöihin
- perehtymällä erilaisiin välineisiin ja niiden käyttötapoihin (mm. hihnat, pangat, länget, reet, sol- mut)
- tutustumalla erilaisiin poromatkailetapahtumisiin.

Arviointisuunnitelma

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä poromatkailetapahtumassa käsittelemällä ja hoitamalla poroja sekä palvelemalla asiakkaita. Tilanteeseen kuuluu myös erilaisten välineiden sekä laitteiden käyttöä ja huoltoa ja matkailetapahtuman valmistelua. Ammattitaidon osoittamiseen osallistuminen edellyttää matkailun turvallisuusmääräysten noudattamista.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

Saamelaiskulttuurin toteutuminen

Tutkinnon osan sisältö perustuu perinteisiin saamelaisiin tapoihin käyttää poroja ajokkaina.

Etenemisen ehto

Opiskelijalla ei saa olla terveydellistä estettä käsitellä poroja.

9.4.5. Porojen talviruokinta, 15 osp (koodi: 103956)

Ammattitaitovaatimukset

Töiden suunnittelu ja valmistelu

Opiskelija

- suunnittelee aidat ja muut rakenteet säännöllistä tarha- tai maastoruokintaa varten sekä huoltaa ja korjaa niitä
- suunnittelee rehujen hankinnan ja jakelun ottaen huomioon porojen ravinnon tarpeen, rehun kuljetuksen, säilytyksen ja ruokintaolosuhteet
- suunnittelee ja toteuttaa porojen kuljetuksen ja sijoittelun tarhoihin tai ruokintapaikoille maastossa sekä porojen siirtämisen takaisin luonnonlaitumille
- suunnittelee ruokinnassa syntyvien jätteiden lajittelun, kierrätyksen ja hävittämisen kiertotaloutta edistäen.

Ruokintapaikat

Opiskelija

- ruokkii poroja tarhassa tai maastossa ympäristön sekä työntekijöiden ja porojen terveyden ja hyvinvoinnin huomioon ottaen
- huolehtii porojen veden tai puhtaan lumen saannista
- toimii ergonomisesti ja noudattaa turvallisuusohjeita
- arvioi poron hoidon tarpeen ja toimii tarvittaessa eläinlääkärin ohjeiden mukaan porojen lääkitsemisessä ja muussa hoidossa
- hätälopettaa poron eläinsuojelusäädösten mukaisesti.

Seuranta ja kauden päätöstyöt

Opiskelija

- seuraa talviruokinnan kustannuksia ja tarvittaessa esittää muutoksia niin, että toiminta on taloudellisesti perusteltua
- järjestää ja toteuttaa tarhauksen tai maastoruokinnan maa-alueen siivouksen ja jätehuollon suunnitelman mukaisesti
- huoltaa ja varastoi uudelleen käytettävät materiaalit, työkalut ja välineet.

Toteutussuunnitelma

Tutkinnon osan ammattitaitovaatimusten mukaisia taitoja opitaan oppilaitoksessa ja/tai työpaikalla. Oppimistavoitteet saavutetaan:

Porojen ruokkiminen ja rakenteet

- huoltamalla ja rakentamalla porojen ruokinnassa tarvittavia rakenteita ja laitteita
- työskentelemällä rehujen hankinnassa, säilytyksessä ja kuljetuksessa
- ruokkimalla poroja ja huolehtimalla niiden hyvinvoinnista
- laskemalla ruokinnassa tarvittavan rehun menekkiä ja hintoja sekä suunnittelemalla rehun käyttöä

Vastuullisuus

- perehtymällä eläinten hyvinvointia ja porojen kuljettamista koskevaan lainsäädäntöön
- perehtymällä porojen ruokintaan liittyviin ympäristösäädöksiin
- työskentelemällä ruokinta-alueiden siivouksessa ja puhdistuksessa sekä ruokinnan jätehuollossa
- huoltamalla ja varastoimalla materiaalit, työkalut ja välineet

Arviointisuunnitelma

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä suunnittelemalla ja toteuttamalla porojen talviruokintaa. Tilanteeseen kuuluu myös erilaisten välineiden, rakenteiden sekä laitteiden käyttöä ja huoltoa.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

Saamelaiskulttuurin toteutuminen

Saamelaiskulttuurin ylläpitäminen ja kehittyminen riippuu työelämässäoppimispaikasta. Oppilaitoksessa annettavassa opetuksessa korostetaan saamelaiskulttuuriin kuuluvaa ihmisen, yhteisön, poron ja luonnon yhteenkuuluvuutta ja kunnioitusta.

Etenemisen ehto

Opiskelijalla ei saa olla terveydellistä estettä käsitellä poroja ja rehuja.

9.4.6. Porojen vasottaminen ja vasojen merkitseminen, 15 osp (koodi 103957)

Ammattitaitovaatimukset

Töiden suunnittelu ja valmistelu

Opiskelija

- suunnittelee, valmistee ja raportoi oman vasotustyönsä
- huomioi jätehuollon sekä ympäristön- ja eläinsuojelun säädökset ja näkökohdat
- valmistee, huoltaa ja kunnostaa käytettävät aidat, muut rakenteet ja paikat.

Porojen hoitaminen vasotusaidassa

Opiskelija

- toteuttaa porojen ruokinnan tai varmistaa muun ravinnon saannin vasotusaidassa
- huolehtii porojen veden tai puhtaan lumen saannista

- huolehtii vasotusalueen hygieniasta ja sen ympäristön siisteydestä
- huolehtii porojen hyvinvoinnista niin, että poroja ei tarpeettomasti häiritä ja että luontainen käyttäytyminen mahdollistuu
- huomioi sää- ja keliolosuhteet töiden ja toimenpiteiden toteuttamisessa
- torjuu ja ennaltaehkäisee tauteja, sairauksia ja tapaturmia
- seuraa ja tulkitsee vaatimen käyttäytymistä ja sopeuttaa työnsä ja toimenpiteet sen mukaan
- toimii ergonomisesti, turvallisesti ja hygieenisesti.

Porojen merkitseminen

Opiskelija

- määrittelee vasan omistajan
- määrittelee merkitsemisajankohdan vasan kasvun ja kehitysvaiheen mukaan käytettävään merkitsemismenetelmään sopivasti
- tekee porolle korvamerkin välttämättä tarpeetonta kipua ja kärsimystä
- järjestää ja toteuttaa porojen maastoon päästämisen ajankohdan, menetelmän ja reitit poronhoitolain mukaisesti niin, että toiminta on turvallista vaatimille, vasoille ja ympäristölle.

Kauden päätöstyöt

Opiskelija

- purkaa tai muulla tavoin huoltaa ja hoitaa käytettävät aidat, muut rakenteet ja paikat
- lajittelee, kierrättää ja hävittää jätteet kunnallisen jätehuoltojärjestelmän mukaisesti
- varastoi uudelleen käytettävät materiaalit ja välineet.

<https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/esitys/7015830/reformi/tutkinnonosat/7135245>

Toteutussuunnitelma

Tutkinnon osan ammattitaitovaatimusten mukaisia taitoja opitaan oppilaitoksessa ja/tai työpaikalla.

Oppimistavoitteet saavutetaan:

Porojen tarhaaminen ja rakenteet

- huoltamalla ja rakentamalla porojen vasottamisessa tarvittavia rakenteita ja laitteita
- työskentelemällä rehujen hankinnassa, säilytyksessä ja kuljetuksessa
- ruokkimalla poroja ja huolehtimalla niiden hyvinvoinnista
- laskemalla ruokinnassa tarvittavan rehun menekkiä ja hintoja sekä suunnittelemalla rehun käyttöä.

Vasojen merkitseminen

- työskentelemällä vasojen merkinnässä omistajan tunnistamisesta merkitsemiseen
- työskentelemällä merkinnän jälkitöissä (porojen päästäminen maastoon, aitauksien purku, huolto).

Vastuullisuus

- perehtymällä eläinten hyvinvointia ja porojen kuljettamista koskevaan lainsäädäntöön
- perehtymällä porojen ruokintaan liittyviin ympäristösäädöksiin
- työskentelemällä ruokinta- ja tarha-alueiden siivouksessa ja puhdistuksessa sekä jätehuollossa
- huoltamalla ja varastoimalla materiaalit, työkalut ja välineet.

Arviointisuunnitelma

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä suunnittelemalla ja toteuttamalla porojen talviruokintaa. Tilanteeseen kuuluu myös erilaisten välineiden, rakenteiden sekä laitteiden käyttöä ja huoltoa.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

Saamelaiskulttuurin toteutuminen

Saamelaiskulttuurin ylläpitäminen ja kehittyminen riippuu työelämässäoppimispaikasta. Oppilaitoksessa annettavassa opetuksessa korostetaan saamelaiskulttuuriin kuuluvaa ihmisen, yhteisön, poron ja luonnon yhteenkuuluvuutta ja kunnioitusta.

Etenemisen ehto

Opiskelijalla ei saa olla terveydellistä estettä käsitellä poroja ja rehuja.

9.4.7. Ulkoilualueiden rakentaminen ja hoitaminen, 20 osp (koodi: 103962)

Ammattitaitovaatimukset

Ulkoilualan lähtötason selvittäminen

Opiskelija

- selvittää ulkoilualuetta koskevan lainsäädännön ja viranomais määräykset
- etsii tietoa kohdetta koskevista säädöksistä ja suunnitelmista
- etsii aluetta koskevaa lähtötietoa, kartta-aineistoa ja käyttäjätarvetta
- huomioi alueen arvokkaat elinympäristöt, luonnonsuojelualueet ja muut luontokohteet.

Ulkoilualan suunnittelu

Opiskelija

- suunnittelee alueen käyttöä sekä huoltoa ympäristöä säästäen yhteistyössä alan asiantuntijoiden kanssa
- määrittää rakentamista tai kunnostusta tarvitsevia kohteita ja valitsee kohteille sopivat työmenetelmät
- tekee pienimuotoisia laskelmia rakenteiden materiaaleista ja työkustannuksista
- määrittää alueen kulku- ja huoltoreitit yhdessä asiantuntijan kanssa.

Ulkoilualan rakentaminen ja hoitaminen

Opiskelija

- käyttää ja tulkitsee karttoja ja työsuunnitelmia
- hyödyntää paikallisesti valittuja materiaaleja ja niiden työmenetelmiä
- rakentaa tai huoltaa ulkoilualan rakenteita ja reittejä turvallisilla työmenetelmillä
- käyttää töissä tarvittavia kulkuneuvoja energiatehokkaasti
- työskentelee ja liikkuu maastossa kestäväällä tavalla
- käyttää ja huoltaa tarvitsemiaan työvälineitä turvallisesti
- käyttää henkilökohtaisia suojaimeja
- auttaa hätätilanteissa sekä onnettomuuden ja sairaskohtauksen sattuessa
- varmistaa, että alueella kulkeville tiedotetaan käynnissä olevista rakennus- tai hoitotöistä
- kerää tietoa kohteesta alueen opastusmateriaalin tueksi.

<https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/esitys/7015830/reformi/tutkinonosat/7137710>

<p>Toteutussuunnitelma</p> <p>Tutkinnon osan ammattitaitovaatimusten mukaisia taitoja opitaan oppilaitoksessa ja/tai työpaikalla. Oppimistavoitteet saavutetaan:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opettelemalla perustyökalujen ja rakennustekniikoiden hallintaa • suunnittelemalla ja toteuttamalla kunnostus- ja rakennusprojekteja • huoltamalla rakenteita • huoltamalla, kunnostamalla ja rakentamalla ulkorakenteita • toimimalla työyhteisössä
<p>Arviointisuunnitelma</p> <p>Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa ammattiosaamisen näytössä työelämässä tai työelämää vastaavassa oppilaitosympäristössä. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.</p>
<p>Saamelaiskulttuurin toteutuminen</p> <p>Rakenteiden suunnittelussa, materiaaleissa, työmenetelmissä ja sijoittelussa huomioidaan kulttuuriset arvot.</p>
<p>Etenemisen ehto</p> <p>Moottorisahakoulutus on suositeltavaa olla suoritettuna ennen työssäoppimisjaksoa.</p>

9.4.8. Tuotteiden valmistaminen luonnonmateriaaleista, 15 osp (koodi: 103960)

Ammattitaitovaatimukset

Luonnonmateriaalin hyödyntäminen

Opiskelija

- valitsee käyttötarkoitukseen sopivan luonnonmateriaalin
- selvittää luonnonmateriaalin hyödyntämiseen tarvittavat luvat
- huomioi laatuvaatimukset materiaalin hankinnassa tai keruussa.

Tuotteen suunnittelu ja valmistus

Opiskelija

- osallistuu materiaalin hankintaan yksin tai ryhmän kanssa
- arvioi materiaalin hankinnan menetelmiä ja ympäristövastuullisuutta
- suunnittelee valitsemastaan materiaalista tuotteen
- valmistaa suunnittelemansa tuotteen laadukkaasti yksin tai yhdessä asiantuntijan kanssa
- käyttää oikeita työmenetelmiä ja niihin kuuluvia koneita, laitteita ja työvälineitä turvallisesti
- käyttää materiaalin käsittelyssä asianmukaista suojavaatetusta
- lajittelee, kierrättää ja hävittää syntyvän jätteen kiertotaloutta edistäen
- arvioi valmiin tuotteen laatua
- pakkaa ja varastoi valmiin tuotteen huomioiden pakkauksessa vaadittavat merkinnät.

Markkinointi

Opiskelija

- hinnoittelee tuotteen ja vertailee hinnoittelua vastaaviin tuotteisiin
- hyödyntää markkinoinnissa alueensa perinnettä ja kulttuuria
- valitsee soveltuvan markkinointitavan kohderyhmän tavoittamiseksi
- ottaa huomioon pakkausmateriaalin ja pakkauksen myynnin edistämisen keinona
- hyödyntää verkostoimisen mahdollisuuksia muiden yrittäjien ja toimijoiden kanssa.

<https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/esitys/7015830/reformi/tutkinnonosat/7135248>

Toteutussuunnitelma

Tutkinnon osan ammattitaitovaatimusten mukaisia taitoja opitaan oppilaitoksessa ja/tai työelämässä:

- työskentelemällä luonnonmateriaalien hankinnassa ja käsittelyssä
- suunnittelemalla ja valmistamalla tuotteita luonnonmateriaaleista
- hinnoittelemalla ja markkinoimalla tuotteita

Arviointisuunnitelma

Henkilökohtainen näytön ja arvioinnin suunnitelma kirjataan HOKSiin.

Saamelaiskulttuurin toteutuminen

Luonnonmateriaaleina kannustetaan käyttämään perinteisesti saamelaiskulttuurissa käytettyjä materiaaleja. Tuotteiden suunnittelussa ja valmistuksessa opastetaan käyttämään perinteisiä saamelaisia menetelmiä. Markkinoinnissa perinteet ja kulttuuri tuodaan esiin.

Etenemisen ehto

Ei ole.

9.4.9 Yritystoiminnan suunnittelu, 15 osp (koodi 400008)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa

- arvioida omia vahvuuksia ja osaamistaan
- etsiä ja ideoida liiketoimintamahdollisuuksia
- kehittää liikeidean ja laatia sille liiketoimintasuunnitelman
- verkostoitua sidosryhmien kanssa
- laatia yrityksen perustamiseen liittyvät asiakirjat.

<https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/esitys/3282478/reformi/tutkinnonosat/4208035>

Toteutussuunnitelma

Tutkinnon osan ammattitaitovaatimusten mukaisia taitoja opitaan oppilaitoksessa ja/tai työpaikalla:

- arvioimalla omia vahvuuksia ja osaamistaan
- tutustumalla toimintaympäristöön ja kilpailutilanteeseen
- laatimalla yksin tai ryhmän kanssa liiketoimintasuunnitelman kehittämälleen liikeidealle
- verkostoitumalla sidosryhmien kanssa
- laatimalla yrityksen perustamiseen liittyvät asiakirjat

<p>Arviointisuunnitelma</p> <p>Henkilökohtainen näytön ja arvioinnin suunnitelma kirjataan HOKSiin.</p>
<p>Saamelaiskulttuurin toteutuminen</p> <p>Opiskelijaa kannustetaan huomioimaan liiketoimintasuunnitelmassa saamelaiselinkeinot ja toimiminen saamelaisalueella.</p>
<p>Etenemisen ehto</p> <p>Ei ole.</p>

9.4.10 Yrityksessä toimiminen (koodi 400009)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa

- suunnitella yrityksen liiketoimintaa
- rakentaa liiketoimintaa edistäviä yhteistyöverkostoja
- harjoittaa yritystoimintaa
- arvioida ja kehittää yrityksen toimintaa.

<https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/esitys/7015830/reformi/tutkinnonosat/7140124>

<p>Toteutussuunnitelma</p> <p>Tutkinnon osan ammattitaitovaatimusten mukaisia taitoja opitaan oppilaitoksessa ja/tai työpaikalla:</p> <ul style="list-style-type: none"> • suunnitteleamalla yrityksen liiketoimintaa • rakentamalla liiketoimintaa edistäviä yhteistyöverkostoja • harjoittamalla yritystoimintaa omassa yrityksessä • arvioimalla ja kehittämällä yrityksen toimintaa
<p>Arviointisuunnitelma</p> <p>Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä harjoittelemalla yritystoimintaa käytännön työtehtävissä. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.</p>
<p>Saamelaiskulttuurin toteutuminen</p> <p>Tutkinnon osassa toteutetaan sisältöjä, joissa opiskelija perehtyy saamelaisalueeseen toimintaympäristönä, alueen erityispiirteisiin ja elinkeinoihin, sekä näiden tarjoamiin mahdollisuuksiin yritystoiminnassa ja sidosryhmäyhteistyössä.</p>
<p>Etenemisen ehto</p> <p>Ei ole.</p>

9.4.7 Paikallisiin ammattitaitovaatimuksiin perustuva tutkinnon osa

Seuraavista paikallisiin ammattitaitovaatimuksiin perustuvista tutkinnon osista opiskelija voi valita yhden tutkinnon osan (5-15 osp).

9.4.7.1 Luontopalveluissa toimiminen, 15 osp

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija:

- kertoo paikallisista eri vuodenaikoina luonnossa tapahtuvista ohjelmapalvelu- ja virkistysmahdollisuuksista, kuten erilaisista retkistä ja liikunnasta luonnossa
- suosittelee erilaisille asiakasryhmille vaihtoehtoisia mahdollisuuksia omalla toiminta-alueellaan
- toimii ohjaajana tai avustajana asiakasryhmän vieraillessa luontoa hyödyntävissä ohjelma- ja virkistyskohteissa
- toimii asiakaspalvelutilanteissa vuorovaikutteisesti ja ammattitaitoisesti
- toimii asiakaspalvelutilanteissa vieraalla kielellä
- selvittää kytkentöjä toisiin aloihin ja löytää yhteistyömahdollisuuksia
- suorittaa työnkuvaan sisältyviä muita, kuten mm. huoltotehtäviä
- toimii säädösten ja ohjeiden sekä työpaikan laatutavoitteiden mukaisesti
- toimii työyhteisössä yhteistyökykyisesti ja hyvällä työmoraalilla
- ottaa työssään huomioon toiminnan turvallisuuden ja vastuullisuuden.

Toteutussuunnitelma

Tutkinnon osan ammattitaitovaatimusten mukaisia taitoja opitaan oppilaitoksessa ja/tai työpaikalla.

Oppimistavoitteet saavutetaan:

- työskentelemällä oman alan yrityksessä
- palvelemalla asiakkaita sekä suomen että englannin kielellä tai muulla vieraalla kielellä
- opastamalla asiakkaita ohjelmapalveluiden toteuttamisessa
- huoltamalla tapahtumapaikkoja ja ohjelmapalveluissa käytettyjä välineitä
- toimimalla työyhteisön jäsenenä yrityksen laatutavoitteita noudattaen.

Arviointisuunnitelma

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä. Näyttö suoritetaan työpaikalla. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

Saamelaiskulttuurin toteutuminen

Asiakas- ja opastuspalveluiden toteutuksessa korostetaan kestävän matkailun periaatteita. Saamelaisalueella kestävyys sisältyy oleellisesti myös saamelaiskulttuurin huomioiminen kulttuurisesti kestäväällä tavalla.

Inarin alueen matkailullinen vetovoima perustuu vahvasti saamelaiskulttuuriin. Opiskelija jakaa tietouttaan asiakkaille saamelaiskulttuurista.

Etenemisen ehto

Ei ole.

9.4.7.2 Ohjelmapalveluissa toimiminen, 15 osp

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija:

- suunnittelee ja valmistee ohjelmapalvelutuotteen
- käyttää ja huoltaa ohjelmapalvelussa tarvittavia välineitä ja varusteita
- huolehtii toimintaympäristöstä
- opastaa ja palvelee asiakkaita asiantuntevasti
- kertoo paikallisesta luonnosta, kulttuurista ja perinteistä
- huolehtii asiakkaiden hyvinvoinnista ja asianmukaisesta varustautumisesta
- ottaa työssään huomioon toiminnan turvallisuuden ja vastuullisuuden
- toimii luontevasti yllättävien tilanteiden edessä
- toimii yrityksen antamia asiakaslupauksia edistäen
- noudattaa toiminnassaan kestävän kehityksen periaatteita

Toteutussuunnitelma

Tutkinnon osan ammattitaitovaatimusten mukaisia taitoja opitaan oppilaitoksessa ja/tai työpaikalla.

Oppimistavoitteet saavutetaan:

- työskentelemällä oman alan yrityksessä
- palvelemalla asiakkaita sekä suomen että englannin kielellä
- opastamalla asiakkaita ohjelmapalveluiden toteuttamisessa
- huoltamalla tapahtumapaikkoja ja ohjelmapalveluissa käytettyjä välineitä
- toimimalla työyhteisön jäsenenä yrityksen laatutavoitteita noudattaen

Arviointisuunnitelma

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä. Näyttö suoritetaan työpaikalla. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

Saamelaiskulttuurin toteutuminen

Asiakas- ja opastuspalveluiden toteutuksessa korostetaan kestävän matkailun periaatteita. Saamelaisalueella kestävyys sisältyy oleellisesti myös saamelaiskulttuurin huomioiminen kulttuurisesti kestäväällä tavalla.

Inarin alueen matkailullinen vetovoima perustuu vahvasti saamelaiskulttuuriin. Opiskelija jakaa tietouttaan asiakkaille saamelaiskulttuurista.

Etenemisen ehto

Ei ole.

9.4.7.3 Poronhoidon maastotyöt, 15 osp

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija:

- suunnitelee ja toteuttaa tokkakuntansa (siida) maastossa tehtäviä poronhoitotöitä
- kulkee tokkakuntansa alueella ja kertoo sen käytöstä eri vuodenaikoina, porojen kokoamis- ja kuljetusreiteistä, laidunnuspaikoista eri vuodenaikoina sekä perinteisistä kulkukeinoista (geaidnu)
- kertoo lähialueen poronhoitotavoista ja työvaiheista
- tunnistaa perhekuntansa poromerkit
- kertoo porokoiran käytöstä poronhoidossa
- käyttää ja huoltaa poronhoidon maastotyössä tarvittavia pientyövälineitä, motorisoituja työvälineitä (moottorikelkka, mönkijä) sekä tiedonsiirto- ja paikantamisvälineitä (esim. gps-laite ja karttasovellukset)
- edistää kestäväen kehityksen toimintatapoja

Toteutussuunnitelma

Tutkinnon osan ammattitaitovaatimusten mukaisia taitoja opitaan oppilaitoksessa ja/tai työpaikalla.

Oppimistavoitteet saavutetaan:

- osallistumalla maastossa tehtäviin poronhoitotöihin
- kulkemalla maastossa eri vuodenaikoina
- perehtymällä oman paliskunnan alueen paikkatietoihin
- käyttämällä ja huoltamalla maastoajoneuvoja
- perehtymällä oman poronhoitoyhteisön poromerkkeihin
- perehtymällä porojen käsittelyyn lähialueen poronhoitoyhteisöissä

Arviointisuunnitelma

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä tekemällä maastotöitä omalla alueellaan. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

Saamelaiskulttuurin toteutuminen

Tutkinnon osan sisältö perustuu saamelaiseen perinteeseen toteuttaa poronhoitoa maastossa ja sukuyhteisössä.

Etenemisen ehto

Opiskelijalla ei saa olla terveydellistä estettä käsitellä poroja.

9.4.7.4 Kansainvälisessä yhteistyössä toimiminen, 15 osp

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija:

- suunnitelee ja järjestää kansainvälistä yhteistyötä
- esittelee omia ja alueensa lähtökohtia ja näkemyksiä kulttuuritaustoiltaan erilaisille toimijoille
- ohjaa kansainvälisiä ryhmiä oman osaamisalueensa tehtävissä
- käyttää toista kotimaista ja vierasta kieltä sekä tarvittavia kansainvälisen yhteydenpidon välineitä ja alustoja

- tekee kansainvälisessä yhteistyössä toimimisesta raportteja ja esittää kehityskohteita
- ottaa työssään huomioon toiminnan turvallisuuden ja vastuullisuuden edistää kestävästä kehityksen toimintatapoja.

Toteutussuunnitelma

Tutkinnon osan ammattitaitovaatimusten mukaisia taitoja opitaan oppilaitoksessa ja/tai työpaikalla.

Oppimistavoitteet saavutetaan:

- osallistumalla erilaisiin kansainvälisen yhteistyön suunnittelun ja toteutuksen toimiin
- tutustumalla kansainvälisen yhteistyön erilaisiin organisaatioihin ja muihin toimijoihin
- osallistumalla kansainväliseen verkostoitumiseen ja yhteydenpitoon erilaisilla viestimillä ja sovelluksilla

Arviointisuunnitelma

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä kansainvälisen yhteistyön toimissa kulttuuritaustoiltaan erilaisten ryhmien kanssa. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

Saamelaiskulttuurin toteutuminen

Opiskelija voi osallistua oppilaitoksen oman kansainvälisen saamelaisyhteisön ja muun alkuperäiskansayhteistyön kansainvälisiin toimiin, joissa usein pääasiallinen käyttökieli on saamenkieli.

Etenemisen ehto

Ei ole.

9.4.7.5 Poron lopettaminen teurastuksessa, 5 osp

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija:

- noudattaa työssään eläinten käsittelyä ja lopettamista koskevaa lainsäädäntöä
- noudattaa työssään työturvallisuutta, hygieniaa ja teurastamon omavalvontasuunnitelmaa
- suunnittelee ja tekee poron lopettamiseen sisältyvät työvaiheet teurastamalla lopettamisasetuksen kelpoisuusvaatimusten tasoisesti
- käyttää työvälineitä ja laitteita turvallisesti ja huomioiden tila- ja laitekohtaiset turvallisuusmääräykset
- puhdistaa ja huoltaa työvälineet ja laitteet
- tunnistaa koneiden, laitteiden ja tilan rakenteiden vaativamman huollon ja korjauksen tarpeet sekä tiedottaa niistä eteenpäin
- lajittelee jätteet ja toimittaa ne tarkoituksenmukaisesti keräyspisteisiin
- käyttää henkilökohtaisia suojaimia niitä vaativissa työtehtävissä

Toteutussuunnitelma

Tutkinnon osan ammattitaitovaatimusten mukaisia taitoja opitaan oppilaitoksessa ja/tai työpaikalla.

Oppimistavoitteet saavutetaan:

Lainsäädäntö (1,5 osp)

- huolehtimalla työturvallisuudesta
- suorittamalla hygipassin

- harjoittelemalla poronhoitajan hätäensiapua
- perehtymällä lainsäädäntöön ja omavalvontaan
- perehtymällä eläinsuojelulakiin ja -asetukseen sekä lopetusasetukseen
- perehtymällä omavalvontasuunnitelman lopettamista koskeviin määräyksiin
- tekemällä omavalvontasuunnitelman päivittäiset kirjaukset
- suorittamalla porojen dokumentit

Lopettamisen työt (työelämässä oppiminen) (3,5 osp)

- tekemällä omavalvonnan päivittäiset toimenpiteet ja kirjaukset
- tekemällä lopettamiseen liittyvät työt (säilyttäminen-verenlasku)
- tekemällä siivous, jätehuolto ja välineiden huolto

Arviointisuunnitelma

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa työtehtävissä käytännön työssä poron teurastuksessa (sisältää lopettamiseen liittyvät vaiheet, siivous- ja huoltotyöt sekä kirjallisia töitä). Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

Saamelaiskulttuurin toteutuminen

Porojen kanssa työskentely on keskeinen osa saamelaiskulttuuria. Opiskelijan ja työyhteisön poronhoidon saamenkielinen tai siihen pohjautuva sanasto säilyy ja kehittyy, kun porojen kanssa ollaan tekemisissä päivittäin.

Etenemisen ehdot

vähintään 16 vuoden ikä, alaikäisiltä huoltajan suostumus
salmonella-todistus
henkinen ja fyysinen työkyky

9.4.7.6 Nahkamuokkaamon ohjaajana toimiminen, 15 osp

Ammattitaitovaatimukset

Työn suunnittelu, materiaalit ja työvaiheet

Opiskelija:

- suunnittelee ja toteuttaa sisnan perinteisen ja pienteollisen valmistuksen vaiheet
- suunnittelee ja toteuttaa poron koipinahkojen perinteisen ja pienteollisen valmistuksen vaiheet
- käyttää henkilökohtaisia suojaimia niitä vaativissa työtehtävissä

Koneiden ja laitteiden turvallinen käyttö ja huolto

Opiskelija:

- työskentelee koneilla ja laitteilla turvallisesti ja huomioiden tila- ja laitekohtaiset turvallisuusmääräykset
- käyttää, säilyttää ja hävittää turvallisesti ja tarkoituksenmukaisesti nahanmuokkauksen kemikaaleja
- toteuttaa koneiden ja laitteiden päivittäiset huoltotoimenpiteet
- tunnistaa koneiden, laitteiden ja tilan rakenteiden vaativamman huollon ja korjauksen tarpeet sekä tiedottaa niistä eteenpäin
- ylläpitää ja päivittää osaamisensa vähintään kolmen vuoden välein

Siivous ja jätehuolto

Opiskelija:

- lajittelee jätteet ja toimittaa ne tarkoituksenmukaisesti keräyspisteisiin
- huolehtii toimintaympäristön turvallisuudesta, siisteydestä ja viihtyisyydestä

Ohjaaminen ja neuvonta

Opiskelija:

- suunnittelee ja toteuttaa opiskelijaryhmälle usean päivän laajuisen sisnojen teon tai koipinahkojen käsittelyn kurssin
- laatii työohjeita koneiden ja laitteiden käyttöön sekä materiaalien käsittelyyn ja varastointiin
- ohjaa tilankäyttäjiä koneiden, laitteiden ja tilojen turvalliseen käyttöön
- ohjat ja neuvoo sisnojen ja koipinahkojen työstämisen työvaiheissa toimimisessa
- ottaa huomioon erilaisten oppijoiden kanssa toimimisen vaatimukset

Toteutussuunnitelma

Tutkinnon osan ammattitaitovaatimusten mukaisia taitoja opitaan oppilaitoksessa ja/tai työpaikalla.

Oppimistavoitteet saavutetaan:

Muokkaamon käyttö 10 osp (opetus 6 osp, työelämä 4 osp)

- ensiapu- ja työturvallisuustaidot
- muokkaamalla nahkoja (nivotus, koneellinen kaapiminen, parkitus ja pehmitys)
- valmistamalla koipinahkoja (nylky, suolaus, koneellinen näskäys ja parkitus)
- käyttämällä ja huoltamalla muokkaamon koneita, laitteita ja työvälineitä
- tekemällä siivouksen, muun puhtaanapidon ja jätahuollon työt

Ohjaaminen ja neuvonta 5 osp (opetus 3 osp, työelämä 2 osp)

- ohjaamalla erilaisia oppijoita muokkaamotyöskentelyssä
- laatimalla kuva-, teksti- ja video-ohjeita muokkaamon, koneiden ja laitteiden käyttöön sekä yleisesti nahkojen valmistukseen

Arviointisuunnitelma

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa työtehtävissä nahkamuokkaamalla poron sisnanahan ja koipinahkojen valmistuksessa. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

Saamelaiskulttuurin toteutuminen

Koko poron hyödyntäminen ja käsityömateriaalien valmistaminen poron nahasta on keskeinen osa saamelaiskulttuuria. Opiskelijan ja työyhteisön poronhoidon saamenkielinen tai siihen pohjautuva sanasto säilyy ja kehittyy, kun perinteisiä ammattitaitoja ylläpidetään.

Etenemisen ehdot

Ei ole

9.4.7.7 Poronhoidon välineiden kunnostaminen ja valmistaminen, 15 osp

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija:

- suunnittelee ja järjestää poronhoidossa käytettävän välineen tai sovelluksen valmistuksen, varustelemisen, asentamisen sekä käytön
- valmistaa, varustaa tai asentaa poronhoidossa tarvittavan apuvälineen, ajoneuvon tai sovelluksen
- käyttää poronhoidossa hyödynnettävää apuvälinettä, ajoneuvoa tai sovellusta
- arvioi apuvälineiden hyödyllisyyttä ja taloudellisuutta
- ottaa työssään huomioon toiminnan turvallisuuden ja vastuullisuuden
- edistää kestävän kehityksen toimintatapoja.

<p>Toteutussuunnitelma</p> <p>Tutkinnon osan ammattitaitovaatimusten mukaisia taitoja opitaan oppilaitoksessa ja/tai työelämässä. Oppimistavoitteet saavutetaan:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kartoittamalla apuvälineiden tarvetta ja mahdollisuuksia kestävän kehityksen näkökulmasta • Suunnittelemalla apuvälineiden valmistamista ja kunnostamista • Työskentelemällä apuvälineiden kunnostamisessa ja valmistuksessa • Huolehtimalla materiaalien kierrätyksestä ja hävittämisestä asianmukaisesti
<p>Arviointisuunnitelma</p> <p>Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa työelämässä apuvälineiden kunnostamisessa ja valmistuksessa. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.</p>
<p>Saamelaiskulttuurin toteutuminen</p> <p>Apuvälineiden kunnostaminen ja valmistaminen pohjautuu saamelaiseen duodji-perinteeseen.</p>
<p>Etenemisen ehdot</p> <p>Ei ole</p>

9.4.7.8 Yritystoiminta saamelaisalueella, 15 osp

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa

- arvioida omia vahvuuksiaan ja osaamistaan
- hahmottaa saamelaisalueen erityispiirteet toimintaympäristönä
- kehittää liikeidean ja arvioida sen toteuttamismahdollisuuksia
- rakentaa liiketoimintaa edistäviä yhteistyöverkostoja
- suunnitella, arvioida ja kehittää yrityksen liiketoimintaa
- toimia käytännön työtehtävissä yrittäjämäisesti

Toteutussuunnitelma

Tutkinnon osan ammattitaitovaatimusten mukaisia taitoja opitaan oppilaitoksessa ja/tai työpaikalla:

- oppimalla tunnistamaan omia yrittäjäominaisuuksiaan, vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
- tutustumalla saamelaisalueen toimijoihin, toimialoihin, elinkeinoihin ja yrittäjiin
- verkostoitumalla alueen yritysten kanssa
- perehtymällä alueen erityispiirteisiin ja rajamuodollisuuksiin
- perehtymällä eri yritysmuotoihin sekä monialayrittäjyyteen ja sivutoimiseen yrittäjyyteen
- kehittämällä oman liikeidean ja arvioimalla sen toteuttamismahdollisuuksia
- osallistumalla käytännön työtehtäviin toimien yrittäjämäisesti
- harjoittelemalla ja kehittämällä yrittäjämäistä toimintaa erilaisissa oppimisympäristöissä

Arviointisuunnitelma

Henkilökohtainen näytön ja arvioinnin suunnitelma kirjataan HOKSiin.

Saamelaiskulttuurin toteutuminen

Tutkinnon osassa toteutetaan sisältöjä, joissa opiskelija perehtyy saamelaisalueeseen toimintaympäristönä, alueen erityispiirteisiin ja elinkeinoihin, sekä näiden tarjoamiin mahdollisuuksiin yritystoiminnassa ja sidosryhmäyhteistyössä.

Etenemisen ehto

Ei ole.

Osaamisen arviointi

Opiskelija osaa arvioida omia vahvuuksiaan ja osaamistaan.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • kartoittaa omia vahvuuksiaan toimia yrittäjänä • tuo osittain ohjatusti esiin oman osaamisensa
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • kartoittaa omat vahvuutensa toimia yrittäjänä • esittelee yritystoiminnassa tarvittavan osaamisensa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • tuo esiin omat vahvuutensa ja niiden hyödyntämismahdollisuudet yrittäjänä toimiessa • arvioi omaa osaamistaan ja kehittymistarpeitaan.

Opiskelija hahmottaa saamelaisalueen erityispiirteet toimintaympäristönä.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • hankkii tietoa suunnittelun tueksi saamelaisalueen elinkeinorakenteesta • tunnistaa suunnittelussa saamelaiskulttuurin, monikulttuurisuuden ja luonto-olosuhteet • tunnistaa mahdollisuuksia yhdistää eri toimialoja yritystoiminnassa • tuntee toimialansa merkittävimmät toimijat
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • huomioi suunnittelussa saamelaisalueen elinkeinorakenteen

	<ul style="list-style-type: none"> • huomioi suunnittelussa saamelaiskulttuurin, monikulttuurisuuden ja luonto-olosuhteet • arvioi mahdollisuuksia yhdistää eri toimialoja yritystoiminnassa • tunnistaa toimintaympäristön logistiset erityispiirteet • tuntee toimialansa merkittävimmät toimijat ja ymmärtää verkostoyhteistyön merkityksen
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • huomioi suunnittelussa saamelaisalueen elinkeinorakenteen • huomioi suunnittelussa saamelaiskulttuurin, monikulttuurisuuden ja luonto-olosuhteet • arvioi perustellen mahdollisuuksia yhdistää eri toimialoja yritystoiminnassa • huomioi suunnittelussa toimintaympäristön logistiset erityispiirteet • tuntee toimialansa merkittävimmät toimijat ja niiden toimintatavat ja tekee yhteistyötä heidän kanssa

Opiskelija kehittää liikeidean ja arvioida sen toteuttamismahdollisuuksia.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • ideoi liikeidean osittain ohjatusti • ideoi liikeidea ja kuvaa organisaation liiketoimintamallin (BMC) osittain ohjatusti • hankkii tietoa toimialan lainsäädännöstä ja turvallisuustekijöistä • hankkii tietoa yrityksen perustamista tukevista palveluista ja tietolähteistä • tunnistaa liikeidean toteuttamiseksi tarvittavia verkostoja
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • ideoi liikeidean asiakaslähtöisesti • ideoi liikeidea ja kuvaa organisaation liiketoimintamallin (BMC) • ottaa suunnittelussa huomioon toimialan lainsäädännön ja turvallisuustekijät. • löytää yrityksen perustamista tukevat keskeiset palvelut ja tietolähteet • kuvaa liikeidean toteuttamiseksi tarvittavia verkostoja
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • ideoi liikeidean asiakaslähtöisesti ja arvioi sen toimivuutta • ennakoi ja analysoi markkinoiden ja kilpailutilanteen kehitysnäkymiä • laatii liikeidean pohjalta realistisen ja perustellun liiketoimintamallin (BMC) • laatii alustavan budjetin, rahoitussuunnitelman ja riskienhallinta-analyysin • ottaa suunnittelussa huomioon toimialan lainsäädännön ja turvallisuustekijät. • löytää yrityksen perustamista tukevia palveluita ja tietolähteitä hyödyntäen eri kanavia • kuvaa liikeidean toteuttamiseksi tarvittavia verkostoja ja arvioi yhteistyömahdollisuuksia

Opiskelija rakentaa liiketoimintaa edistäviä yhteistyöverkostoja.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa toiminnan kannalta keskeisiä yhteistyökumppaneita ja asiakkauksia • verkostoituu osin ohjatusti keskeisten kumppaneiden kanssa
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • hankkii itsenäisesti tai ryhmän jäsenenä keskeisen yhteistyökumppanin tai asiakkaan • neuvottelee yhteistyön muodosta hankkimansa yhteistyökumppanin kanssa • solmii tarvittaessa yhteistyösopimuksen vastuut ja velvollisuudet huomioiden
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • hankkii itsenäisesti yhteistyökumppaneita • sopii yhteistyön muodoista yhteistyökumppaneiden kanssa • solmii yhteistyösopimuksia vastuut ja velvollisuudet huomioiden • kartoittaa ja luo asiakkauksia itsenäisesti

Opiskelija suunnittelee, arvioi ja kehittää yrityksen liiketoimintaa.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • ratkaisee osin ohjatusti asiakaslähtöisesti yritystoimintaan liittyviä ongelmatilanteita

	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa oman toimintansa merkityksen yrityksessä osana kokonaisuutta arvioi yksin tai ryhmän jäsenenä yrityksen toimintaa
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> ratkaisee asiakaslähtöisesti yritystoimintaan liittyviä ongelmatilanteita arvioi toimintaansa ja asettaa toiminnalleen tavoitteita yrityksen strategisten tavoitteiden mukaisesti tekee yksin tai ryhmän jäsenenä ehdotuksia yrityksen toiminnan kehittämiseksi huomioiden asiakkaiden ja sidosryhmien odotukset sekä laatu- ja kustannustavoitteet
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> ratkaisee asiakaslähtöisesti yritystoimintaan liittyviä ongelmatilanteita varmistaen asiakastytyvyyden arvioi toimintaansa yrittäjämäisesti suhteessa strategiaan tavoitteisiin tekee aktiivisesti perusteltuja ehdotuksia, valintoja ja päätöksiä yritystoiminnan kehittämiseksi strategisten tavoitteiden suuntaisesti.

Opiskelija toimii käytännön työtehtävissä yrittäjämäisesti.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa oman roolin ja tehtävät suunnittelee osin ohjattuna omia työtehtäviä toimii yksin tai ryhmän jäsenenä työtehtävissä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> ymmärtää oman roolin ja tehtävät suunnittelee omat työtehtävät hoitaa yksin tai ryhmän jäsenenä työtehtävät ratkaisee ongelmatilanteita asiakaslähtöisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> ymmärtää ja osaa perustella oman roolin ja tehtävät suunnittelee omat työtehtävät osoittaen toiminnassa joustavuutta, tehokkuutta ja hyvää ajankäytön hallintaa hoitaa yksin tai ryhmän jäsenenä työtehtävät vastuullisesti ja omatoimisesti ratkaisee ongelmatilanteita asiakaslähtöisesti varmistaen asiakastytyvyyden

9.4.7.8 Saamen kieli ja kulttuuri, 15 osp

Saamen kieli, 5 osp, alkeista alkava, valinnainen

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa

- käyttää saamen kieltä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa
- saamen kielen perusrakenteita

Toteutussuunnitelma

Osaamistavoitteiden mukaisia taitoja opitaan lähiopetuksessa tai itsenäisesti opettajan ohjauksella erilaisissa oppimisympäristöissä:

- harjoittelemalla yksinkertaisiin jokapäiväisiin tilanteisiin liittyvää suullista ja kirjallista viestintää
- opettelemalla saamen kielen perusrakenteita ja perussanastoa

Arviointisuunnitelma

Osaaminen osoitetaan kirjallisilla ja suullisilla tehtävillä ja/tai kokeella.

Osaamisen arviointi

Opiskelija käyttää saamen kieltä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa

Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • kertoo ohjatusti itsestään muutamia perusasioita saameksi ja vastaa hänelle esitettyihin kysymyksiin ennakoitavissa olevissa ja tutuissa tilanteissa • hallitsee yksittäisiä irrallisia sanoja, fraaseja ja ilmauksia, jotka liittyvät jokapäiväisiin yksinkertaisiin tilanteisiin • ymmärtää osa-alueen aihepiireihin liittyvää yksinkertaista, hidastempoista puhetta • ymmärtää tuettuna lyhyitä ja yksinkertaisia saamenkielisiä tekstejä, jotka liittyvät välittömiin tarpeisiin • tuottaa ohjatusti vuorovaikutuksessa tarvittavia hyvin lyhyitä ja yksinkertaisia viestejä ja tekstejä
Tyydyttävä 2	
Hyvä 3	<ul style="list-style-type: none"> • kertoo itsestään joitain perusasioita saameksi sekä vastaa itseään koskeviin yksinkertaisiin kysymyksiin ja osallistuu keskusteluun, mikäli keskustelukumppani puhuu selkeästi • hallitsee suppeaa, konkreettisiin ja jokapäiväisiin tarpeisiin liittyvää sanastoa • ymmärtää osa-alueen aihepiireihin liittyvää tavanomaista, normaalitempoista puhetta • ymmärtää lyhyitä ja yksinkertaisia saamenkielisiä tekstejä • tuottaa vuorovaikutuksessa tarvittavia yksinkertaisia viestejä ja tekstejä
Hyvä 4	
Kiitettävä 5	<ul style="list-style-type: none"> • kertoo itsestään perusasioita saameksi, vastaa itseään koskeviin saamenkielisiin kysymyksiin sekä esittää tarvittaessa tarkentavia lisäkysymyksiä ja pystyy ilmaisemaan mielipiteensä itseensä liittyvistä asioista, mutta ei pysty välttämättä perustelemaan sitä • hallitsee osa-alueen sanaston • ymmärtää osa-alueen aihepiireihin liittyvää tavanomaista puhetta • ymmärtää ja tulkitsee osa-alueen aihepiireihin liittyviä lyhyitä ja yksinkertaisia saamenkielisiä tekstejä • tuottaa monipuolisesti vuorovaikutuksessa tarvittavia yksinkertaisia viestejä ja tekstejä

Opiskelija hallitsee saamen kielen perusrakenteita

Tyydyttävä 1	• käyttää tuetusti joitain saamen kielen perusrakenteita
Tyydyttävä 2	
Hyvä 3	• käyttää joitain saamen kielen perusrakenteita
Hyvä 4	
Kiitettävä 5	• käyttää saamen kielen perusrakenteita

Saamen kieli, 7 osp, jatko, valinnainen**Ammattitaitovatomukset**

Opiskelija osaa

- käyttää saamen kieltä erilaisissa arki- ja työelämän vuorovaikutustilanteissa
- saamen kielen perusrakenteita ja oman alansa sanastoa

Toteutussuunnitelma

Osaamistavoitteiden mukaisia taitoja opitaan lähiopetuksessa tai itsenäisesti opettajan ohjauksella erilaisissa oppimisympäristöissä:

- harjoittelemalla arkielämän tilanteisiin liittyvää suullista ja kirjallista viestintää
- harjoittelemalla oman alan työtehtäviin liittyvää suullista ja kirjallista viestintää
- tekemällä erilaisia ääntämis-, keskustelu- kuuntelu- ja kirjoitusharjoituksia
- oppimalla saamen kielen perusrakenteita ja sanastoa

Arviointisuunnitelma

Osaaminen osoitetaan kirjallisilla ja suullisilla tehtävillä ja/tai kokeella.

Osaamisen arviointi

Opiskelija käyttää saamen kieltä monipuolisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa.

Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • pystyy viestimään suullisesti ja kirjallisesti erittäin suppeasti päivittäiseen elämään liittyvissä tilanteissa, kertomaan itsestään ja ympäristöstään: tuotos on rakenteiden osalta epätarkkaa, puutteellista ja paikoin vaikea ymmärtää, pitempi tuotos kokonaisuutena katkonaista, sanastovaraston suppeus rajoittaa ilmaisua, perusrakenteiden hallinnassa ja ääntämisessä puutteita • ymmärtää rutiininomaisia suullisia ja kirjallisia viestejä ja tekstejä • pystyy soveltamaan oppimaansa vain kaikkein tutuimmissa ja yksinkertaisimmissa kielenkäyttötilanteissa • arvioi ja kehittää ohjatusti kielitaitoaan
Tyydyttävä 2	
Hyvä 3	<ul style="list-style-type: none"> • pystyy viestimään suullisesti ja kirjallisesti hyvin päivittäiseen elämään liittyvissä tilanteissa, kertomaan itsestään ja ympäristöstään: tuotos on paikoitellen varsin sujuvaa ja pääosin ymmärrettävää, sanojen ja rakenteiden epätarkkuus vaikeuttavat ja katkaisevat merkityksen välittymistä, pitemmissä tuotoksissa perusrakenteetkin tuottavat vaikeuksia, tulee ymmärretyksi kielellisistä ja/tai ääntämisestä johtuvista puutteista huolimatta • ymmärtää hyvin vaihtelevia suullisia ja kirjallisia viestejä ja tekstejä, saa selvän tekstin pääasioista • pystyy soveltamaan hyvin oppimaansa tutuissa kielenkäyttötilanteissa • arvioi ja kehittää kielitaitoaan
Hyvä 4	
Kiitettävä 5	<ul style="list-style-type: none"> • pystyy viestimään suullisesti ja kirjallisesti erinomaisesti päivittäiseen elämään liittyvissä tilanteissa, kertomaan itsestään ja ympäristöstään: tuotos on rakenteiden, sisällön ja ääntämisen osalta erinomaista, johdonmukaista ja ymmärrettävää, selkeää ja sujuvaa • ymmärtää vaativiakin suullisia ja kirjallisia viestejä ja tekstejä • osaa soveltaa oppimaansa myös ennakoimattomissa kielenkäyttötilanteissa • arvioi ja kehittää kielitaitoaan monipuolisesti ja oma-aloitteisesti

Opiskelija osaa monipuolisesti saamen kielen perusrakenteita ja sanastoa.

Tyydyttävä 1	• hallitsee vähäisesti kielen perusrakenteita ja sanastoa
Tyydyttävä 2	
Hyvä 3	• hallitsee perusrakenteet ja sanaston
Hyvä 4	
Kiitettävä 5	• hallitsee monipuolisesti perusrakenteet ja sanaston

Saamelaiskulttuurisensitiivisyys omalla ammattialalla, 3 osp

Saamelaiskulttuurisensitiivisyys on kulttuurista ymmärrystä ajattelutavoista, arvoista, normeista ja toimintatavoista, herkkyyttä huomioida saamelaiskulttuurin erityispiirteitä, kulttuurisesti vastaanottavaista ja ymmärtäväistä asennoitumistapaa, käyttäytymistä, havainnoimista ja kykyä tunnistaa minkälaisia merkityksiä saamelaiskulttuurissa on. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että ollaan valmiita kohtaamaan toinen ihminen arvostavasti tiedostaen hänen saamelainen kulttuuritaustansa. Saamelaiskulttuurisensitiivisyys on myös sitä, että harjaannuttaa itsensä tietoisesti hankkimaan vuorovaikutteisia kokemuksia ja tietoa saamelaiskulttuurista ja tunnistaa ja kunnioittaa saamelaisen kulttuuriperinnön arvoa ja rikkautta.

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa:

- havainnoida ja kerätä tietoa saamelaiskulttuurista oman alansa näkökulmasta
- ottaa huomioon saamelaiskulttuuria omalla alallaan

Toteutus suunnitelma

Osaamistavoitteiden mukaisia taitoja opitaan lähiopetuksessa tai itsenäisesti opettajan ohjauksella erilaisissa oppimisympäristöissä.

Saamelaiskulttuurisensitiivisyys omalla ammattialalla, 3 osp, valinnainen saamelaiskulttuurin pohdintaa oman alan näkökulmasta

Arviointisuunnitelma

Osaaminen osoitetaan yhdessä sovitulla tuotoksella/tuotoksilla (esim. oppimispäiväkirja, video, portfolio, essee, raportti, esitelmä).

Osaamisen arviointi

Opiskelija havainnoi ja kerää tietoa saamelaiskulttuurista oman alansa näkökulmasta.

Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • havainnoi saamelaiskulttuuria ohjatusti • kerää suppeasti tietoa saamelaiskulttuurista työskentelynsä tueksi
Tyydyttävä 2	
Hyvä 3	<ul style="list-style-type: none"> • havainnoi saamelaiskulttuuria • kerää tietoa saamelaiskulttuurista valitsemastaan näkökulmasta työskentelynsä tueksi
Hyvä 4	
Kiitettävä 5	<ul style="list-style-type: none"> • havainnoi monipuolisesti saamelaiskulttuuria • kerää tietoa monipuolisesti saamelaiskulttuurista valitsemistaan näkökulmasta työskentelynsä tueksi

Opiskelija ottaa huomioon saamelaiskulttuuria omalla alallaan

Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • laatii pienimuotoisen tuotoksen saamelaiskulttuurisensitiivisyydestä ja pohtii lyhyesti saamelaiskulttuuria oman alansa näkökulmasta • hyödyntää tuotoksessa lähteitä suppeasti
Tyydyttävä 2	
Hyvä 3	<ul style="list-style-type: none"> • laatii tuotoksen saamelaiskulttuurisensitiivisyydestä ja pohtii saamelaiskulttuuria oman alansa näkökulmasta ja omassa toiminnassaan • hyödyntää tuotoksessa lähteitä
Hyvä 4	
Kiitettävä 5	<ul style="list-style-type: none"> • laatii monipuolisen tuotoksen saamelaiskulttuurisensitiivisyydestä ja pohtii monipuolisesti saamelaiskulttuuria oman alansa näkökulmasta ja omassa toiminnassaan • hyödyntää tuotoksessa lähteitä monipuolisesti

10 Yhteiset tutkinnon osat

Tutkintoon kuuluvana opiskelija suorittaa 35 osaamispisteen laajuisesti yhteisiä tutkinnon osia. Niistä pakollisia tutkinnon osia on 26 osaamiseen laajuisesti ja valinnaisia tutkinnon osia 9 osaamispisteen laajuisesti. Yhteisten tutkinnon osien osaamistavoitteet osaamisen arviointi on kirjattu tutkinnon perusteisiin.

10.1 Viestintä- ja vuorovaikutusosaaminen, 19 osp (400012)

Pakolliset osa-alueet

- Äidinkieli (saame/suomi), 4 osp
- Toinen kotimainen kieli, ruotsi, 1 osp
- Vieraat kielet, englanti, 3 osp
- Toiminta digitaalisessa ympäristössä, 2 osp
- Taide ja luova ilmaisu, 1 osp

Valinnaiset osa-alueet

- Äidinkieli (saame/suomi), 2 osp
- Toiminta digitaalisessa ympäristössä, 3 osp
- Taide ja luova ilmaisu, 3 osp

VIESTINTÄ JA VUOROVAIKUTUS ÄIDINKIELELLÄ, SUOMI, 4 + 2 OSP

Pakolliset osaamistavoitteet, 4 osp

Opiskelija osaa

- toimia tarkoituksenmukaisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa
- tulkita erilaisia tekstejä sekä hankkia ja arvioida tietoja eri lähteistä
- tuottaa erilaisia tekstejä ja ilmaista tunteita, ajatuksia, mielipiteitä ja käsitteitä

Valinnaiset osaamistavoitteet, 2 osp

Opiskelija osaa

- kehittää viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan
- kehittää esiintymis- ja ryhmätaitojaan
- tulkita ja tuottaa erilaisia tekstejä

Arviointi

<https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/esitys/3282478/reformi/tutkinnonosat/4208200>

Toteutus suunnitelma

Osa-alueen osaamistavoitteiden mukaisia taitoja opitaan lähiopetuksessa tai itsenäisesti opettajan ohjauksella erilaisissa oppimisympäristöissä.

Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä 1, pakollinen, 1 osp

- tiedonhankinta erilaisista lähteistä
- tekijänoikeuksien ja lähteiden käytön periaatteet
- kirjoittaminen prosessina
- lähteisiin pohjautuvan tekstin laatiminen
- sähköiset viestit ja oppimispäiväkirja
- opiskelussa tarvittavan tieto- ja viestintäteknologian käyttöönotto ja soveltaminen

- kielenhuollon perusasioiden kertausta

Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä 2, pakollinen, 1 osp

- keskustelu- ja kuuntelutaidot
- esiintymistilanteeseen valmistautuminen sekä vuorovaikutteinen, johdonmukainen ja tilannekohtainen esiintyminen
- mielipiteen ilmaiseminen ja perusteleminen kirjallisesti ja suullisesti oman alan ilmiön tai asian suullinen esittely
- kielenhuollon perusasioiden kertausta

Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä 3, pakollinen, 1 osp

- alakohtaisten tekstien tunteminen ja laatiminen
- alakohtaisissa vuorovaikutustilanteissa viestiminen tilanteen mukaisella tavalla
- kielenhuollon perusasioiden kertausta

Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä 4, pakollinen, 1 osp

- työnhakuasiakirjojen laatiminen ja/tai päivittäminen
- työpaikkahaastattelussa toimiminen
- oman osaamisen ja/tai tekemisen esittely
- kielenhuollon perusasioiden kertausta

Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä 5, valinnainen, 1 osp

- sanaton viestintä
- kokous- ja neuvottelukäytännöt
- yhteistyöhakuinen toiminta ryhmätilanteissa
- kokouksen ja/tai palaverin asiakirjojen tunteminen ja laatiminen
- sekä spontaanien että valmisteltujen puheenvuorojen pitäminen
- perustelutaitojen syventäminen
- kielenhuollon perusasioiden kertausta

Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä 6, valinnainen, 1 osp

- toiminnallisen pienoistutkielman laatiminen
- suullisen esityksen valmistelemine ja pitäminen tutkielman pohjalta
- kielenhuollon perusasioiden kertausta

Arviointisuunnitelma

Osaaminen osoitetaan näytössä, tehtävillä tai kokeella. Mikäli opiskelija osoittaa osaamisen näytössä, asiasta sovitaan ennakkoon yhteisten tutkinnon osien opettajan kanssa.

Saamelaiskulttuurin toteutuminen

Oppimistehtävissä valitaan kieleen ja kulttuuriin liittyviä aiheita.

VIESTINTÄ JA VUOROVAIKUTUS ÄIDINKIELELLÄ, SAAME, 4 + 2 OSP

Pakolliset osaamistavoitteet, 4 osp

Opiskelija osaa

- toimia tarkoituksenmukaisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa saamen kielellä
- tulkita erilaisia tekstejä sekä hankkia ja arvioida tietoja eri lähteistä
- tuottaa erilaisia tekstejä ja ilmaista tunteita, ajatuksia, mielipiteitä ja käsitteitä saamen kielellä.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 2 osp

Opiskelija osaa

- kehittää viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan saamen kielessä
- kehittää esiintymis- ja ryhmätaitojaan
- tulkita ja tuottaa erilaisia saamenkielisiä tekstejä

Arviointi

<https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/esitys/3282478/reformi/tutkinnonosat/4208200>

Ollašuhttinplána | Toteutussuunnitelma:

Suorggi máhttinulbmiliid dáidduid studeanta oahppá lagašoahpahusas dahje iehčanassii oahpaheadji vehkiin iešgudetlágan oahppanbirrasiin. | Osa-alueen osaamistavoitteiden mukaisia taitoja opitaan lähiopetuksessa tai itsenäisesti opettajan ohjauksella erilaisissa oppimisympäristöissä.

Gulahallan ja vuorováikkuhus eatnigillii 1, bákolaš, 1 mč

Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä 1, pakollinen, 1 osp

- árbediehtu gáldun | perinteistieto lähteenä
- dieđu ohcan iešgudetlágan gálduin | tiedonhankinta erilaisista lähteistä
- dahkkivuoigatvuodát ja gálduid geavaheami vuoddoáššit | tekijänoikeuksien ja lähteiden käytön periaatteet
- čállinproseassa | kirjoittaminen prosessina
- gálduide vuodduuvvi deasvta čállin | lähteisiin pohjautuvan tekstin laatiminen
- elektrovnnalaš birrasat ja oahppanbeaivegirji | elektoriniset ympäristöt ja oppimispäiväkirja
- dárbblaš diehto- ja gulahallanteknolooija atnui váldin ja heiveheapmi | tarvittavan tieto- ja viestintäteknologian käyttöönotto ja soveltaminen
- giellagáhttema vuoddoáššit | kielenhuollon perusasioita

Gulahallan ja vuorováikkuhus eatnigillii 2, bákolaš, 1 mč

Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä 2, pakollinen, 1 osp

- ságastallan- ja gulandaláiddut | keskustelu- ja kuuntelutaidot
- ovdanbuktimmii ráhkkanepmi | esiintymiseen valmistautuminen
- oaivila birra muitaleapmi ja oaivila ákkastallan | mielipiteen ilmaiseminen ja perusteleminen
- iežas suorggi ášši birra muitaleapmi njálmálaččat | oman alan asian suullinen esittely
- giellagáhttema vuoddoáššit | kielenhuollon perusasioita

Gulahallan ja vuorováikkuhus eatnigillii 3, bákolaš, 1 mč

Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä 3, pakollinen, 1 osp

- iežas suorggi deavsttaid dovdan ja čállin | oman alan tekstien tunteminen ja laatiminen
- iežas suorggi dilálašvuodain gulahallan | oman alan vuorovaikutustilanteissa viestiminen
- giellagáhttema vuoddoáššit | kielenhuollon perusasioita

Gulahallan ja vuorováikkuhus eatnigillii 4, bákolaš, 1 mč

Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä 4, pakollinen, 1 osp

- iežas suorggi deavsttaid čállin | oman alansa tekstien laatiminen
- iežas suorggi gulahallandilálašvuodát | oman alansa vuorovaikutustilanteet
- iežas máhttima birra muitaleapmi | oman osaamisen esittely
- giellagáhttema vuoddoáššit | kielenhuollon perusasioita

Gulahallan ja vuorováikkuhus eatnigillii 5, váljaoahput, 1 mč

Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä 5, valinnainen, 1 osp

- sánehis gulahallan | sanaton viestintä
- spontána ja válmmaštallon sáhkavuoruid doallan | spontaanin valmisteltujen puheenvuorojen
- oaivila ákkastallandáidduid čiekŋudeapmi | mielipiteen preustelutaitojen syventäminen
- giellagáhttema vuoddoáššit | kielenhuollon perusasioita

Gulahallan ja vuorováikkuhus eatnigillii 6, váljaoahput, 1 mč

Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä 6, valinnainen, 1 osp

- sáhkavuorun dahje unna dutkamusaš árbedieđu vuodul | puheenvuoro tai pienoistutkielma perinnetiedon pohjalta

Árvvoštallanplána | Arviointisuunnitelma

Studeanta čájeha máhttima bargguiguin ja dárbbu mielde iskosiin. Studeanta sáhtta maid čájehit iežas máhttima dalle go lea oktasaš dutkkusosiid oahpaheddjiiguin soahpan ja máhttima čájeheapmi lea čájehanplána mielde. Osaaminen osoitetaan näytössä, tehtävillä tai kokeella. Mikäli opiskelija osoittaa osaamisen näytössä, asiasta sovitaan ennakkoon yhteisten tutkinnon osien opettajan kanssa.

VIESTINTÄ JA VUOROVAIKUTUS ÄIDINKIELELLÄ, SUOMI TOISENA KIELENÄ, 4 + 2 OSP

Pakolliset osaamistavoitteet, 4 osp

Opiskelija osaa

- toimia tarkoituksenmukaisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa
- tulkita erialaisia tekstejä sekä hankkia ja arvioida tietoja eri lähteistä
- tuottaa erialaisia tekstejä ja ilmaista tunteita, ajatuksia, mielipiteitä ja käsitteitä

Valinnaiset osaamistavoitteet, 2 osp

Opiskelija osaa

- kehittää viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan
- kehittää omalla alallaan tarvittavaa kielitaitoaan
- tulkita ja tuottaa erilaisia tekstejä

Arviointi

<https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/esitys/3282478/reformi/tutkinonosat/4208200>

Toteutussuunnitelma

Osa-alueen osaamistavoitteiden mukaisia taitoja opitaan lähiopetuksessa tai itsenäisesti opettajan ohjauksella erilaisissa oppimisympäristöissä.

Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä 1, suomi toisena kielenä, pakollinen, 1 osp

- tiedonhankinta erilaisista lähteistä
- tekijänoikeuksien ja lähteiden käytön periaatteet
- kirjoittaminen prosessina
- lähteisiin pohjautuvan tekstin laatiminen
- sähköiset viestit ja oppimispäiväkirja
- opiskelussa tarvittavan tieto- ja viestintäteknologian käyttöönotto ja soveltaminen
- kirjoitetun kielen käytänteitä

Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä 2, suomi toisena kielenä, pakollinen, 1 osp

- keskustelu- ja kuuntelutaidot
- esiintymistilanteeseen valmistautuminen sekä vuorovaikutteinen, johdonmukainen ja tilannekohtainen esiintyminen
- mielipiteen ilmaiseminen ja perusteleminen kirjallisesti ja suullisesti
- oman alan ilmiön tai asian suullinen esittely
- kirjoitetun kielen käytänteitä

Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä 3, suomi toisena kielenä, pakollinen, 1 osp

- alakohtaisten tekstien tunteminen ja laatiminen
- alakohtaisissa vuorovaikutustilanteissa viestiminen tilanteen mukaisella tavalla
- kirjoitetun kielen käytänteitä

Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä 4, suomi toisena kielenä, pakollinen, 1 osp

- työnhakuasiakirjojen laatiminen ja/tai päivittäminen
- työpaikkahaastattelussa toimiminen
- oman osaamisen ja/tai tekemisen esittely
- kirjoitetun kielen käytänteitä

Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä 5, suomi toisena kielenä, valinnainen, 1 osp

- sanaton viestintä
- kokous- ja neuvottelukäytännöt

- kokouksen ja/tai palaverin asiakirjojen tunteminen ja laatiminen
- puheenvuorojen pitäminen
- perustelutaitojen syventäminen
- kirjoitetun kielen käytänteitä

Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä 6, suomi toisena kielenä, valinnainen, 1 osp

- toiminnallisen pienoistutkielman laatiminen
- suullisen esityksen valmisteleminen ja pitäminen tutkielman pohjalta kirjoitetun kielen käytänteitä

Arviointisuunnitelma

Osaaminen osoitetaan näytössä, tehtävillä tai kokeella. Mikäli opiskelija osoittaa osaamisen näytössä, asiasta sovitaan ennakkoon yhteisten tutkinnon osien opettajan kanssa.

Saamelaiskulttuurin toteutuminen

Oppimistehtävissä valitaan kieleen ja kulttuuriin liittyviä aiheita.

TOINEN KOTIMAINEN KIELI, RUOTSI, 1 OSP

Pakolliset osaamistavoitteet, 1 osp

Opiskelija osaa

- käyttää toista kotimaista kieltä työtehtävissään ja työhön liittyvissä vuorovaikutustilanteissa

Arviointi

<https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/esitys/3282478/reformi/tutkinnonosat/4208200>

Toteutussuunnitelma

Osa-alueen osaamistavoitteiden mukaisia taitoja opitaan lähiopetuksessa tai itsenäisesti opettajan ohjauksella erilaisissa oppimisympäristöissä.

Toinen kotimainen kieli, ruotsi 1, pakollinen, 1 osp

- arkielämän tilanteisiin liittyvä suullinen ja kirjallinen viestintä
- oman alan työtehtäviin liittyvä suullinen ja kirjallinen viestintä

Arviointisuunnitelma

Osaaminen osoitetaan näytössä, tehtävillä tai kokeella. Mikäli opiskelija osoittaa osaamisen näytössä, asiasta sovitaan ennakkoon yhteisten tutkinnon osien opettajan kanssa.

Saamelaiskulttuurin toteutuminen

Oppimistehtävissä valitaan kieleen ja kulttuuriin liittyviä aiheita.

VIERAS KIELI, ENGLANTI, 3 OSP

Pakolliset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija osaa

- käyttää vierasta kieltä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa
- hakea tietoa erilaisista vieraskielisistä lähteistä
- toimia monikielisessä ja – kulttuurisessa ympäristössä

Arviointi

<https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/esitys/3282478/reformi/tutkinnonosat/4208200>

Toteutussuunnitelma

Osa-alueen osaamistavoitteiden mukaisia taitoja opitaan lähiopetuksessa tai itsenäisesti opettajan ohjauksella erilaisissa oppimisympäristöissä.

Vieraat kielet, englanti 1, pakollinen, 1 osp

- arkielämän tilanteisiin liittyvä suullinen ja kirjallinen viestintä
- oman alan työtehtäviin liittyvä suullinen ja kirjallinen viestintä

Vieraat kielet, englanti 2, pakollinen, 1 osp

- alakohtainen tietolähteiden hankkiminen ja hyödyntäminen
- alakotainen tietolähteiden arviointi

Vieraat kielet, englanti 3, pakollinen, 1 osp

- englannin kielen ja kulttuurin merkitys toimintaympäristössä
- kulttuurisensitiivisyyden huomioiminen toimintaympäristössä

Arviointisuunnitelma

Osaaminen osoitetaan näytössä, tehtävillä tai kokeella. Mikäli opiskelija osoittaa osaamisen näytössä, asiasta sovitaan ennakkoon yhteisten tutkinnon osien opettajan kanssa.

Saamelaiskulttuurin toteutuminen

Oppimistehtävissä valitaan kieleen ja kulttuuriin liittyviä aiheita.

TOIMINTA DIGITAALISESSA YMPÄRISTÖSSÄ, 2 + 3 OSP**Pakolliset osaamistavoitteet, 2 osp**

Opiskelija osaa

- käyttää yleisimpiä tieto- ja viestintätekniisiä laitteita ja tekee niihin liittyviä valintoja
- käyttää digitaalisia palveluita ja sovelluksia

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija osaa

- hyödyntää erilaisia digitaalisia ympäristöjä ja sovelluksia työtehtävissään
- tuottaa ja jakaa digitaalista aineistoa ammattiinsa liittyvissä

Arviointi

<https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/esitys/3282478/reformi/tutkinnonosat/4208200>

Toteutussuunnitelma

Osa-alueen osaamistavoitteiden mukaisia taitoja opitaan lähiopetuksessa tai itsenäisesti opettajan ohjauksella oppilaitoksen ja sen ulkopuolella olevissa oppimisympäristöissä.

- Käyttämällä digitaalisia palveluja ja sovelluksia
- Hyödyntämällä digitaalisia ympäristöjä ja sovelluksia omalla alallaan

Toiminta digitaalisessa ympäristössä 1, pakollinen 1 osp

- Tieto- ja viestintäteknisten laitteiden ja sovellusten hyödyntäminen

Toiminta digitaalisessa ympäristössä 2, pakollinen 1 osp

- Digitaalisten palvelujen ja sovellusten käyttäminen

Toiminta digitaalisessa ympäristössä 3, valinnainen 1 osp

- Alakohtaisten digitaalisten ympäristöjen ja sovelluksien hyödyntäminen

Toiminta digitaalisessa ympäristössä 4, valinnainen 1 osp

- Alakohtaisten digitaalisten ympäristöjen ja sovelluksien hyödyntäminen

Toiminta digitaalisessa ympäristössä 5, valinnainen 1 osp

- Alakohtaisten digitaalisten aineistojen jakaminen ammattiin liittyvissä verkostoissa

Arviointisuunnitelma

Osaaminen osoitetaan näytössä, tehtävillä tai kokeella. Mikäli opiskelija osoittaa osaamisen näytössä, asiasta sovitaan ennakkoon yhteisten tutkinnon osien opettajan kanssa.

Saamelaiskulttuurin toteutuminen

Oppimistehtävissä valitaan kieleen ja kulttuuriin liittyviä aiheita.

TAIDE JA LUOVA ILMAISU, 1 + 3 osp**Pakolliset osaamistavoitteet, 1 osp**

Opiskelija osaa

- tunnistaa kulttuurien ja taiteen merkityksen hyvinvoinnille
- ilmaista itseään taiteen ja luovan ilmaisun keinoin
- ilmaista itseään luovasti kirjoittamalla ja hyödyntää kuvitteellisia tekstejä.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija osaa

- havainnoida ja kerätä tietoa kulttuuriympäristöstä ja sen ilmiöistä
- suunnitella ja kokeilla teoksen, tuotteen tai palvelun toteuttamista luovan ilmaisun keinoin.

Arviointi

<https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/esitys/3282478/reformi/tutkinnonosat/4208200>

Toteutussuunnitelma

Osa-alueen osaamistavoitteiden mukaisia taitoja opitaan lähiopetuksessa tai itsenäisesti opettajan ohjauksella erilaisissa oppimisympäristöissä. Taide ja luova ilmaisu 5 ja 6 eli ns. kulttuuripassit opiskellaan itsenäisesti opettajan antamien ohjeiden mukaisesti.

Valinnaiset osaamispisteet (3 osp) opiskellaan valitsemalla toinen seuraavista vaihtoehdoista:

Taide ja luova ilmaisu 2, 3 ja 4 tai Taide ja luova ilmaisu 4 ja kulttuuripassit I ja II.

Taide ja luova ilmaisu 1, pakollinen, 1 osp

- kulttuurien ja taiteen eri muotoja omassa työssä
- esimerkkien tunnistaminen paikallisesta, kansallisesta ja eurooppalaisesta kulttuurista ja taiteesta

- taiteen ja kulttuurin vaikutukset hyvinvoinnille
- itsensä ilmaiseminen taiteen ja luovan ilmaisun keinoin
- luovan kirjoittamisen kokeileminen
- kuvitteellisten tekstien hyödyntäminen kirjoittamisessa
- kaunokirjallisuus luovassa kirjoittamisessa

Taide ja luova ilmaisu 2, valinnainen, 1 osp

- tiedonkeruu kulttuuriympäristön ilmiöistä oman työskentelyn tueksi
- teoksen, tuotteen tai palvelun ideointia

Taide ja luova ilmaisu 3, valinnainen, 1 osp

- kulttuuriympäristön havainnointi
- tiedonkeruu kulttuuriympäristön ilmiöistä oman työskentelyn tueksi
- teoksen, tuotteen tai palvelun suunnittelua

Taide ja luova ilmaisu 4, valinnainen, 1 osp

- teoksen, tuotteen tai palvelun suunnitteleminen ja toteuttaminen luovan ilmaisun keinoin

Taide ja luova ilmaisu 5, valinnainen, 1 osp (kulttuuripassi I)

- itsenäinen opiskelu opettajan antamien ohjeiden mukaisesti
- osallistuminen kulttuuritapahtumiin
- opitun dokumentointi ja raportointi
- Opiskelija kerää suorituksia yhteensä 18 h. Suorituksista vähintään puolet on saamelaiskulttuuriin liittyviä. Yhdestä tapahtumasta voi saada enintään 8 h. Mukaan ei lasketa muihin opintoihin kuuluvia työtehtäviä tapahtumissa.

Taide ja luova ilmaisu 6, valinnainen, 1 osp (kulttuuripassi II)

- itsenäinen opiskelu opettajan antamien ohjeiden mukaisesti
- taide- ja kulttuuriharrastukset sekä vierailut taide- ja kulttuurikohteissa
- opitun dokumentointi ja raportointi
- Opiskelija kerää suorituksia yhteensä 18 h. Suorituksista vähintään puolet on saamelaiskulttuuriin liittyviä. Yhdestä harrastuksesta tai vierailusta voi saada enintään 8 h. Mukaan ei lasketa muihin opintoihin kuuluvia työtehtäviä tai vierailuja.

Arviointisuunnitelma

Osaaminen osoitetaan näytössä, tehtävillä tai kokeella. Mikäli opiskelija osoittaa osaamisen näytössä, asiasta sovitaan ennakkoon yhteisten tutkinnon osien opettajan kanssa.

Saamelaiskulttuurin toteutuminen

Oppimistehtävissä valitaan kieleen ja kulttuuriin liittyviä aiheita.

10.2 Matemaattis-luonnontieteellinen osaaminen, 6 osp (400013)

Pakolliset osa-alueet

- Matematiikka ja matematiikan soveltaminen, 4 osp
- Fysikaaliset ja kemialliset ilmiöt, 2 osp

MATEMAATTIS-LUONNONTIETEELLINEN OSAAMINEN, 4 OSP

Pakolliset osaamistavoitteet, 4 osp

Opiskelija osaa

- tehdä laskutoimituksia ja mittayksiköiden muunnokset ja soveltaa talousmatematiikkaa oman alan ja arkielämän edellyttämässä laajuudessa
- tehdä havaintoja ja päätelmiä kuvioiden ja kappaleiden geometrisista ominaisuuksista
- käyttää loogista päättelykykyä, yhtälöitä ja tarvittavia teknisiä apuvälineitä matemaattisten ongelmien ratkaisemiseen
- arvioida tulosten oikeellisuutta ja suuruusluokkaa sekä käytettyä ratkaisumenetelmää
- arvioida oman alan matemaattista osaamistaan

Arviointi

<https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/esitys/3282478/reformi/tutkinnonosat/4208036>

Toteutussuunnitelma

Osa-alueen osaamistavoitteiden mukaisia taitoja opitaan lähiopetuksessa tai itsenäisesti opettajan ohjauksella erilaisissa oppimisympäristöissä.

- soveltamalla matemaattisia menetelmiä ja ratkaisutapoja
- arvioimalla saatujen tulosten oikeellisuutta ja suuruusluokkaa

Matematiikka ja matematiikan soveltaminen 1, pakollinen 1 osp

- peruslaskutoimitukset, suhde ja verrannollisuus, yhtälöt
- ongelman ratkaisemista yhtälöiden avulla

Matematiikka ja matematiikan soveltaminen 2, pakollinen 1 osp

- mittayksiköiden muunnoksia omaan alaan soveltaen
- geometria omalla alalla ja arkielämässä

Matematiikka ja matematiikan soveltaminen 3, pakollinen 1 osp

- oman alan laskutoimitukset ja työtehtäviin soveltuvat ratkaisumenetelmät

Matematiikka ja matematiikan soveltaminen 4, pakollinen 1 osp

- taulukoiden ja piirrosten hyödyntäminen

Arviointisuunnitelma

Osaaminen osoitetaan näytössä, tehtävillä tai kokeella. Mikäli opiskelija osoittaa osaamisen näytössä, asiasta sovitaan ennakkoon yhteisten tutkinnon osien opettajan kanssa.

Saamelaiskulttuurin toteutuminen

Oppimistehtävissä valitaan kieleen ja kulttuuriin liittyviä aiheita.

FYSIKAALISET JA KEMIAALLISET ILMIÖT JA NIIDEN SOVELTAMINEN, 2 OSP

Pakolliset osaamistavoitteet, 2 osp

Opiskelija osaa

- tunnistaa keskeiset fysiikan käsitteet ja soveltaa niitä arki- ja työelämässä
- huomioida kemialliset aineet ja niiden ominaisuudet työssään
- arvioida oman alan fysiikan ja kemian osaamistaan

Arviointi

<https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/esitys/3282478/reformi/tutkinnonosat/4208036>

Toteutussuunnitelma

Osa-alueen osaamistavoitteiden mukaisia taitoja opitaan lähiopetuksessa tai itsenäisesti opettajan ohjauksella oppilaitoksen ja sen ulkopuolella olevissa oppimisympäristöissä.

- soveltamalla fysiikan käsitteitä
- huomioimalla oman alan kannalta keskeisiä kemian ilmiöitä ja aineiden erityisominaisuuksia

Fysikaaliset ja kemialliset ilmiöt ja niiden soveltaminen 1, pakollinen 1 osp

- oman alan fysikaaliset ilmiöt ja keskeiset käsitteet
- fysiikan taitojen hyödyntäminen

Fysikaaliset ja kemialliset ilmiöt ja niiden soveltaminen 2, pakollinen 1 osp

- oman alan kemiallisten ilmiöiden keskeiset käsitteet
- kemiallisten aineiden ominaisuudet ja ympäristöriskit

Arviointisuunnitelma

Osaaminen osoitetaan näytössä, tehtävillä tai kokeella. Mikäli opiskelija osoittaa osaamisen näytössä, asiasta sovitaan ennakkoon yhteisten tutkinnon osien opettajan kanssa.

Saamelaiskulttuurin toteutuminen

Oppimistehtävissä valitaan kieleen ja kulttuuriin liittyviä aiheita.

10.3 Yhteiskunta- ja työelämäosaaminen, 10 osp (4000014)**Pakolliset osa-alueet**

- Yhteiskunnassa ja kansalaisena toimiminen, 2 osp
- Työelämässä toimiminen, 2 osp
- Opiskelu- ja urasuunnitteluvalmiudet, 1 osp
- Yrittäjyys ja yrittäjämäinen toiminta, 1 osp
- Työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitäminen, 2 osp
- Kestävän kehityksen edistäminen, 1 osp

Valinnaiset osa-alueet

- Yhteiskunnassa ja kansalaisena toimiminen, 1 osp

YHTEISKUNNASSA JA KANSALAISENA TOIMIMINEN, 2 + 1 OSP**Pakolliset osaamistavoitteet, 2 osp**

Opiskelija osaa

- toimia osana suomalaista yhteiskuntaa
- toimia yhteiskunnan palveluiden käyttäjänä ja kuluttajana
- suunnitella omaa talouttaan ja arvioida siihen liittyviä riskejä.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 1 osp

Opiskelija osaa

- arvioida alansa merkitystä yhteiskunnassa

Valinnaiset osaamistavoitteet, 1 osp (opiskelijakuntatoiminta)

Opiskelija osaa

- osallistua yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen

Arviointi

<https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/esitys/3282478/reformi/tutkinnonosat/4208201>

Toteutussuunnitelma

Osa-alueen osaamistavoitteiden mukaisia taitoja opitaan lähiopetuksessa tai itsenäisesti opettajan ohjauksella erilaisissa oppimisympäristöissä.

Yhteiskunnassa ja kansalaisena toimiminen 1, pakollinen, 1 osp

- tasa-arvo ja yhdenvertaisuus sekä niiden periaatteiden mukaisesti toimiminen
- kansalaisen perusoikeuksien ja velvollisuuksien tunteminen
- yhteiskunnalliset vaikuttamistavat
- aktiivisena kansalaisena toimiminen
- yhteiskunnan tarjoamien palvelujen käyttäminen

Yhteiskunnassa ja kansalaisena toimiminen 2, pakollinen, 1 osp

- vastuullinen kuluttaminen, kuluttajan oikeudet ja velvollisuudet sekä tiedonhaku kuluttajana
- hankintojen suunnitteleminen ja erilaisten rahoitusvaihtoehtojen vertaileminen
- omien tulojen, menojen ja taloudellisten tavoitteiden seuranta
- omaan talouteen vaikuttavien tekijöiden tunnistaminen
- oman talouden ennakoiminen erilaisissa elämäntilanteissa

Yhteiskunnassa ja kansalaisena toimiminen 3, valinnainen, 1 osp

- oman alan yhteiskunnallisen keskustelun seuraaminen ja arvioiminen
- oman alan merkityksen arvioiminen yhteiskunnassa

Yhteiskunnassa ja kansalaisena toimiminen 4, valinnainen, 1 osp (opiskelijakuntatoiminta) (TYKY-passi, osa-alue 4)

- osallistuminen opiskelijakunnan toimintaan: dokumentointi ja raportointi
- tiedonhaku opiskelijakunnan vaikuttamismahdollisuuksista: dokumentointi ja raportointi
- opiskelijakunnan päätöksenteon seuraaminen: raportointi

Arviointisuunnitelma

Osaaminen osoitetaan näytössä, tehtävillä tai kokeella. Mikäli opiskelija osoittaa osaamisen näytössä, asiasta sovitaan ennakkoon yhteisten tutkinnon osien opettajan kanssa.

Saamelaiskulttuurin toteutuminen

Oppimistehtävissä valitaan kieleen ja kulttuuriin liittyviä aiheita.

TYÖELÄMÄSSÄ TOIMIMINEN, 2 OSP

Pakolliset osaamistavoitteet, 2 osp

Opiskelija osaa

- selvittää alan työmarkkinoiden tilannetta ja alan osaamistarpeita
- solmia työsopimuksen työnantajan kanssa
- toimia osana työyhteisöä

Arviointi

<https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/esitys/3282478/reformi/tutkinnonosat/4208201>

Toteutussuunnitelma

Osa-alueen osaamistavoitteiden mukaisia taitoja opitaan lähiopetuksessa tai itsenäisesti opettajan ohjauksella erilaisissa oppimisympäristöissä.

Työelämässä toimiminen 1, pakollinen, 1 osp

- oman alan työmarkkinoiden tilanne
- työmarkkinajärjestelmän keskeiset periaatteet
- alan ammatilliset verkostot
- alan työtehtävissä tarvittava osaaminen
- oman alan työehdot ja keskeinen työlainsäädäntö
- työsopimuksen sisältö ja tarkistaminen

Työelämässä toimiminen 2, pakollinen, 1 osp (TYKY-passi, osa-alue 5)

- annettujen työaikojen ja sovittujen toimintatapojen noudattaminen
- ulkoasuun ja pukeutumiseen liittyvien ohjeiden noudattaminen
- tarkoituksenmukaisen suojavaatetuksen käyttäminen ja työturvallisuusohjeiden noudattaminen
- monimuotoisessa ja -kulttuurisessa työyhteisössä työskenteleminen

Arviointisuunnitelma

Osaaminen osoitetaan näytössä, tehtävillä tai kokeella. Mikäli opiskelija osoittaa osaamisen näytössä, asiasta sovitaan ennakkoon yhteisten tutkinnon osien opettajan kanssa.

Saamelaiskulttuurin toteutuminen

Oppimistehtävissä valitaan kieleen ja kulttuuriin liittyviä aiheita.

OPISKELU- JA URASUUNNITTELUVALMIUDET, 1 OSP**Pakolliset osaamistavoitteet, 1 osp**

Opiskelija osaa

- tunnistaa omia kiinnostuksen kohteitaan, mahdollisuuksiaan ja tuen tarpeitaan
- tehdä tutkintoaan ja uraansa koskevia valintoja
- hankkia tutkinnon suorittamisen aikana tietoa erilaisista jatkokoulutusmahdollisuuksista ja koulutustarjonnasta
- valmistautua tutkinnon suorittamisen aikana työnhakuun ja oman osaamisensa esittelyyn.

Arviointi

<https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/esitys/3282478/reformi/tutkinnonosat/4208201>

Toteutussuunnitelma

Osa-alueen osaamistavoitteiden mukaisia taitoja opitaan lähiopetuksessa tai itsenäisesti opettajan ohjauksella erilaisissa oppimisympäristöissä.

Opiskelu- ja urasuunnittelunvalmiudet 1, pakollinen, 1 osp

- urasuunnittelu sekä urasuunnitelman laatiminen ja päivittäminen
- omaa osaamista esittelevän tuotoksen tekeminen työnhakua varten

Arviointisuunnitelma

Osaaminen osoitetaan näytössä, tehtävillä tai kokeella. Mikäli opiskelija osoittaa osaamisen näytössä, asiasta sovitaan ennakkoon yhteisten tutkinnon osien opettajan kanssa.

Saamelaiskulttuurin toteutuminen

Oppimistehtävissä valitaan kieleen ja kulttuuriin liittyviä aiheita.

YRITTÄJYYS JA YRITTÄJÄMÄINEN TOIMINTA, 1 OSP

Pakolliset osaamistavoitteet, 1 osp

Opiskelija osaa

- toimia yrityksen tavoitteita edistäen
- ideoida liikeidean ja arvioida sen toteuttamismahdollisuuksia

Arviointi

<https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/esitys/3282478/reformi/tutkinnonosat/4208201>

Toteutussuunnitelma

Osa-alueen osaamistavoitteiden mukaisia taitoja opitaan lähiopetuksessa tai itsenäisesti opettajan ohjauksella erilaisissa oppimisympäristöissä.

Yrittäjyys ja yrittäjämäinen toiminta 1, pakollinen 1 osp

- yrittäjämäinen toiminta omalla alalla
- omat yrittäjäominaisuudet ja – valmiudet
- liikeidean suunnittelu ja arviointi

Arviointisuunnitelma

Osaaminen osoitetaan näytössä, tehtävillä tai kokeella. Mikäli opiskelija osoittaa osaamisen näytössä, asiasta sovitaan ennakkoon yhteisten tutkinnon osien opettajan kanssa.

Saamelaiskulttuurin toteutuminen

Oppimistehtävissä valitaan kieleen ja kulttuuriin liittyviä aiheita.

TYÖKYVYN JA HYVINVOINNIN YLLÄPITÄMINEN, 2 OSP

Pakolliset osaamistavoitteet, 2 osp (TYKY-passi, osa-alueet 2 ja 3)

Opiskelija osaa

- huolehtia terveydestään ja toimintakyvystään
- arvioida toimintaympäristön ja toimintansa turvallisuutta ja terveellisyttä
- edistää liikunnan avulla opiskelu- ja työkykyään sekä hyvinvointiaan
- ehkäistä tapaturmien syntymistä ja antaa ensiapua

Arviointi

<https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/esitys/3282478/reformi/tutkinnonosat/4208201>

Toteutussuunnitelma

Osa-alueen osaamistavoitteiden mukaisia taitoja opitaan lähiopetuksessa tai itsenäisesti opettajan ohjauksella erilaisissa oppimisympäristöissä.

- perehtymällä terveellisiin elämäntapoihin
- laatimalla oma hyvinvointisuunnitelma
- arvioimalla ja edistämällä omaa hyvinvointia

Työkyvyn ja hyvinvoinnin edistäminen 1, pakollinen 1 osp

- kansanterveys
- ravitsemus ja päihteet
- liikunnan, palautumisen, unen ja mielen hyvinvoinnin vaikutukset elimistöön
- toteuttamiskelpoisen suunnitelman laatiminen oman terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi

Työkyvyn ja hyvinvoinnin edistäminen 2, pakollinen 1 osp

- ergonomia ja turvallisuus
- ensiapu ja tapaturmien ehkäisy
- oman suunnitelman toteuttaminen

Arviointisuunnitelma Osaaminen osoitetaan näytössä, tehtävillä tai kokeella. Mikäli opiskelija osoittaa osaamisen näytössä, asiasta sovitaan ennakkoon yhteisten tutkinnon osien opettajan kanssa.
Saamelaiskulttuurin toteutuminen Oppimistehtävissä valitaan kieleen ja kulttuuriin liittyviä aiheita.

KESTÄVÄN KEHITYKSEN EDISTÄMINEN, 1 OSP
Pakolliset osaamistavoitteet, 1 osp Opiskelija osaa <ul style="list-style-type: none"> • toimia kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti • ottaa huomioon elinkaariajattelun periaatteet • pohtia ratkaisuja eettisistä näkökulmista.
Arviointi https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/esitys/3282478/reformi/tutkinnonosat/4208201
Toteutussuunnitelma Osa-alueen osaamistavoitteiden mukaisia taitoja opitaan lähiopetuksessa tai itsenäisesti opettajan ohjauksella erilaisissa oppimisympäristöissä.
Kestävän kehityksen edistäminen 1, pakollinen, 1 osp <ul style="list-style-type: none"> • kestävän kehityksen periaatteiden mukainen toiminta • elinkaariajattelun periaatteet • ratkaisujen eettiset näkökulmat
Arviointisuunnitelma Osaaminen osoitetaan näytössä, tehtävillä tai kokeella. Mikäli opiskelija osoittaa osaamisen näytössä, asiasta sovitaan ennakkoon yhteisten tutkinnon osien opettajan kanssa.
Saamelaiskulttuurin toteutuminen Oppimistehtävissä valitaan kieleen ja kulttuuriin liittyviä aiheita.

11 Yhteisopetusajan saame 5 osp

Tutkinnon osan voi sisällyttää joko yhteisten tutkinnon osien valinnaisiin osa-alueisiin tai ammatillisiin tutkinnon osiin.

Oppimistavoite

Kurssin suoritettuaan opiskelija selviää tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa ja kertoo perusasioita itsestään. Opiskelija osaa saamenkielisiä fraaseja ja käyttää saamea arkielämän asioimistilanteissa. Opiskelija hallitsee ääntämistä ja pystyy seuraamaan jokapäiväisiin, välittömiin tilanteisiin liittyviä keskusteluja ja harjoittelee mielipiteen ilmaisemista. Opiskelija pystyy lukemaan arkipäivään liittyviä lyhyitä tekstejä ja viestejä. Opiskelija tuntee saamen perusrakenteita. Opiskelija käyttää perinteisiä ja/ tai sähköisiä sanakirjoja ja muita lähteitä opiskelunsa tukena.

Sisältö	Tavanomaisia vuorovaikutustilanteita, ääntämistä, kielen perusrakenteita, numeroita. Opiskelija syventää tekstinymmärtämistaitojaan lukemalla esimerkiksi lyhyehköjä tekstejä, ilmoituksia ja luetteloita. Opiskelija tuottaa yksinkertaisia viestejä kuten postikortteja, tekstiviestejä tai twiittejä. Opiskelija harjoittelee vuorovaikutustilanteissa toimimista kirjallisten tehtävien sekä pari- ja ryhmätyöskentelyn avulla. Opiskelija harjoittelee saamen kielen perusrakenteiden hallintaa suullisten ja kirjallisten tehtävien avulla.
Toteutustavat	Oppitunnit, harjoitukset, itsenäistä työskentelyä.
Suoritustavat	Oppitunnit, harjoitukset ja kirjallinen ja/tai suullinen koe.
Arviointi	Arviointi suullisten ja kirjallisten tehtävien perusteella. Arviointi voi sisältää kokeen tai tentin.

ARVIOINNIN KOHDE Saamen kieli 5 osp	ARVIOINTIKRITEERIT				
	Tyydyttävä T1	T2	Hyvä H3	H4	Kiitettävä K5
	Opiskelija				
Viestintä- ja vuorovaikutustilanteissa toimiminen	kertoo ohjatusti itsestään muutamia perusasioita saameksi		kertoo itsestään joitain perusasioita saameksi sekä vastaa itseään koskeviin yksinkertaisiin kysymyksiin		kertoo itsestään perusasioita saameksi, vastaa itseään koskeviin saamenkielisiin kysymyksiin sekä esittää tarvittaessa tarkentavia lisäkysymyksiä
Saamen kielen perusrakenteiden ja saamenkielisten tekstien hallinta	tunnistaa saamen kielen perusrakenteita ja käyttää niitä tuetusti		käyttää joitain saamen kielen perusrakenteita		käyttää saamen kielen perusrakenteita
	ymmärtää tuettuna lyhyitä ja yksinkertaisia saamenkielisiä tekstejä, jotka liittyvät välittömiin tarpeisiin		ymmärtää lyhyitä ja yksinkertaisia saamenkielisiä tekstejä		ymmärtää ja tulkitsee lyhyitä ja yksinkertaisia saamenkielisiä tekstejä
Tiedon hankkiminen	tuntee sanakirjojen ja muiden lähteiden käytön periaatteet		käyttää sanakirjoja opiskelunsa tukena ja kielitaitonsa kehittämisessä		käyttää aktiivisesti sanakirjoja ja muita lähteitä opiskelunsa tukena ja kielitaitonsa kehittämisessä
Saamen kielen ja kulttuurin merkityksen ymmärtäminen	tunnistaa saamen kielelle tyypillisiä piirteitä ja on tietoinen saamen kielistä vähemmistökielenä		tunnistaa saamen kielelle tyypillisiä piirteitä ja on tietoinen saamen kielistä vähemmistökielenä ja suomen sukukielenä		ymmärtää saamen kielen ja kulttuurin merkityksen sekä kielelle tyypillisiä piirteitä